



GÖTEBORGS UNIVERSITET

Integrera skapande verksamhet med svenska!

- En kvalitativ studie i förskola och skola.

Emma Friman & Lisa Östergaard

Inriktning/specialisering: Skapande verksamhet, LAU370
Handledare: Margareta Borg
Examinator: Mats d Hermansson
Rapportnummer: VT08-1191-3



GÖTEBORGS UNIVERSITET

Abstract

Examensarbete inom lärarutbildningen:

Titel: Integrera skapande verksamhet med svenska! – En kvalitativ studie i förskola och skola.

Författare: Emma Friman och Lisa Östergaard

Termin och år: Vt - 08

Kursansvarig institution: Sociologiska institutionen

Handledare: Margareta Borg

Examinator: Mats d Hermansson

Rapportnummer: VT08-1191-3

Nyckelord: Skapande verksamhet, svenska, fantasi, integrering, lustfylldhet och lärande.

Syftet med vårt arbete är att ta reda på och uppmärksamma hur förskolor och skolor jobbar med skapande verksamhet integrerat med svenska. För att ta reda på detta har vi genomfört fyra kvalitativa intervjuer och tagit del av litteratur och tidigare forskning kring ämnet.

Frågorna intervjuerna kretsar kring är:

- Hur jobbar pedagogerna med skapande verksamhet integrerat med svenska?
- Vad finns det för för- och nackdelar med pedagogernas arbetssätt?
- Hur förhåller de sig till läroplanerna?
- Vad har de för teoretiska förhållningssätt?

De pedagoger vi intervjuat jobbar medvetet med skapande verksamhet och ger oss goda exempel på hur man kan integrera detta med svenska. De, liksom vi, i enlighet med litteraturen anser att barn har rätt att få prova på många olika uttrycksätt för att utvecklas och lära. Vi tar även upp problem man kan stöta på då man jobbar med skapande verksamhet. Problemen vi har kommit i kontakt med är tidsbrist, åldersintegrerade barngrupper, för stora barngrupper samt brist på intresse. Trots nackdelar överväger de positiva egenskaperna av att integrera skapande verksamhet med svenska enligt de pedagoger vi intervjuat samt enligt oss.

Förord

Vi har under arbetets gång tagit tillvara på kommunens lärcentrum som är beläget i biblioteket där det mesta av författandet har ägt rum. Litteraturen har vi till viss del delat upp och gått igenom var för sig men vi har under arbetets gång hela tiden haft en pågående diskussion om vad vi läst och vad vi har valt att skriva. De intervjuer vi genomfört har vi båda deltagit i och efteråt diskuterat och analyserat kring. Samarbetet under arbetets gång har fungerat alldeles utmärkt då vi båda varit aktiva i alla faser.

Vi vill rikta ett stort tack till de pedagoger som deltagit i våra intervjuer samt till vår handledare Margareta Borg som har varit ett stort stöd och gett oss god vägledning i arbetet.

Emma Friman och Lisa Östergaard 08-05-26

Innehållsförteckning

1. Inledning	5
2. Syfte och frågeställningar	7
3. Litteratur och tidigare forskning	8
3.1 Att använda skapande verksamhet	8
3.2 Att använda drama pedagogiskt	9
3.3 Att använda musik pedagogiskt	9
3.4 Att använda rytmik och rörelse pedagogiskt	10
3.5 Att använda bild pedagogiskt	11
3.6 Pedagogens roll	11
3.7 Miljö	12
3.8 Dokumentation	13
3.9 Reggio Emiliapedagogiken	14
3.10 Barns läs- och skriftspråkande	14
3.11 LTG-metoden	15
3.12 Lärandet i leken	16
3.13 Läroplan	18
4. Metod	19
4.1 Tillvägagångssätt	19
4.2 Kvalitativ intervju	19
4.3 Urval	19
4.4 Arbetets tillförlitlighet	20
4.5 Etik	20
5. Resultat av intervjuer	21
5.1 Sammanställning av intervju 1	21
5.2 Sammanställning av intervju 2	22
5.3 Sammanställning av intervju 3	24
5.4 Sammanställning av intervju 4	26
6. Slutdiskussion	28
6.1 Skapande verksamhet	28
6.2 Drama, musik, rytmik och bild	29
6.3 Pedagogernas arbete med svenska	31
6.4 Läroplanerna	32
6.5 Nackdelar	32
6.6 Teoretiska förhållningssätt	33
6.7 Lek	34
6.8 Fysisk och social miljö	34
6.9 Återkoppling	35
7. Referenslista	36
8. Bilaga 1	38
8.1 Intervjufrågor	38

1. Inledning

Redan på Platons tid (två millennier sedan) ansåg man att leken skulle ha en avgörande roll i lärandet. Till det hörde alla de estetiska aktiviteterna. Efter Platon är det många som har haft liknande syn på lekens betydelse, Sokrates talade t.ex. om självverksamhetens betydelse, Comenius om sinnesträningens betydelse, Rousseau talade om att all undervisning skulle grundas och utgå från leken. Goethe beskrev senare på 1700-talet hur det konstnärliga grundade sig i leken. Han talade också om hur konsten och vetenskapen hörde ihop. Schiller hade liknade tankar men han ansåg att människan formar och skapar sin egen verklighet mellan sinnet och förnuftet. Så på 1800-talet framförde Fröbel sina tankar om att barnen tillägnar sig kunskap genom handling och gestaltande. Vygotskij och hans åsikter om att lek och skapande verksamhet var desamma framförde han på 1900-talet. Han ansåg också att fantasin var otroligt viktig för allt kreativt arbete. (Granberg, 2001:46-47) Vygotskij kallar den kreativa förmågan för fantasi och enligt Vygotskij finns det ingen motsättning mellan fantasi och verklighet. (Vygotskij, 2003:9)

Grunden för barns skapande finns redan i leken. I leken tolkar barnen sina upplevelser och ger dem liv- dramatiserar- och förvandlar överdriver genom att framhäva det typiska. I leken berättar barnen en historia, och leken och berättelsen hör nära ihop. De estetiska och kulturella formerna finns redan i barnets lek. Det som utmärker fantasiprocessen finns redan i leken. (Vygotskij 2003:9)

Vi anser att det är otroligt viktigt att man får använda sig av alla sina sinnen för att lära sig nya saker. Vi är av den åsikten att barns möte med det svenska tal, läs- och skriftspråket berikas om det sker på ett roligt, lekfullt och inspirerande sätt. Skapande verksamheter kan, enligt oss, med fördel integreras med alla ämnen men vi har valt att begränsa oss till just svenska i detta arbete. Det svenska ämnet tycker vi är viktigt därför att det är en inkörsport till övriga ämnen. Vi anser att barn har rätt till att få möta flera olika uttrycks sätt i förskolan och skolan eftersom alla barn är olika, vilket innebär att de tar till sig nya kunskaper på olika sätt och med hjälp av olika verktyg.

En av fördelarna med att använda skapande verksamhet är att det ger barnen bättre förutsättningar för att bearbeta olika intryck, för att sedan kunna formulera olika uttryck. Något som också är viktigt att påpeka är att det inte bara handlar om produkten, alltså det färdiga resultatet, utan det handlar i första hand om kommunikationen (både den verbala och den kroppsliga kommunikationen) och processen i arbetet. Det är med hjälp av skapande verksamhet som vi ska bygga broar mellan fantasin och verkligheten. Det är alltså inte produkten som är det viktiga, utan processen. (Granberg, 2001:28-30)

Barn bör få komma i kontakt med skapande verksamhet i tidig ålder. Detta gynnar barnens motorik, koordination, iakttagelseförmåga och koncentration vilket kommer att bidra till att läs- och skrivutvecklingen underlättas. (Granberg, 2001:26)

Att skapa och kommunicera med hjälp av olika uttrycksformer såsom bild, sång och musik, drama, rytmik, dans och rörelse liksom med hjälp av tal och skriftspråk, utgör både innehåll och metod i förskolans strävan att främja barns utveckling och lärande.

Eleverna skall få uppleva olika uttryck för kunskaper. De skall få pröva och utveckla olika uttrycksformer och uppleva känslor och stämningar. Drama, rytmik, dans, musicerande och skapande i bild, text och form skall vara inslag i skolans verksamhet.

Lpo -94

Med dessa citat vill vi förtydliga att vår utgångspunkt för examensarbetet finns väl förankrade i läroplanerna för skola och förskola. Vi tror och hoppas att de olika verksamheterna förhåller sig till dessa riktlinjer i läroplanen så att lärandet blir meningsfullt och lustfyllt.

Vetenskap och fantasi
Ett barn har hundra språk
Men berövas nittionio.
Skolan och kulturen
Skiljer huvudet från kroppen
Och handlar utan huvud.
Leken och arbetet,
Verkligheten och fantasin
Vetenskapen och fantasteriet
Det inre och det yttre
Görs till varandras motsatser
(Loris Malaguzzi; Lindö. 2002:91)

2. Syfte och frågeställningar

Vårt syfte med examensarbetet är att undersöka hur man medvetet kan arbeta med skapande verksamheter integrerat med svenska. Med svenska menar vi vårt tal-, läs- och skriftspråk. Vi har också som mål att genom litteratur och tidigare forskning uppmärksamma vad skapande verksamhet kan innebära och ge goda exempel på arbetsmetoder man kan tillämpa i arbetet med skapande verksamhet. Vi vill även belysa vikten av att integrera skapande verksamhet med svenska. Frågor vi kommer att uppmärksamma under arbetet är:

- Hur jobbar pedagogerna med skapande verksamhet integrerat med svenska?
- Vad finns det för för- och nackdelar med att jobba med skapande verksamhet integrerat med svenska?
- Hur förhåller de sig till läroplanerna, Lpfö98 och Lpo94?

3. Litteratur och tidigare forskning

3.1 Att använda skapande verksamhet

Vygotskij skriver att skapandet i vardagen är en förutsättning och ett livsvillkor. De kreativa processerna kan man komma i kontakt med redan i den tidiga barndomen och de kan tydligast ses i leken. Ofta ser man att barnen leker lekar som återspeglar det som händer i vuxenvärlden. Leken är en kreativ bearbetning av alla intryck barnen kommer i kontakt med och med hjälp av alla dessa intryck skapar barnen en egen verklighet utifrån sina behov och intressen (Vygotskij 2003:15-16). Små barns lärande är något som sker på flera håll samtidigt och eftersom det finns flera sätt att ta till sig ny kunskap anser Granberg att det måste finnas flera olika sätt att lära ut på. Granberg tar fasta på Howard Gardners teorier om människans minst åtta olika intelligenser (Granberg, 2001:24-25):

Han menar att människan kan tillgodogöra sig kunskap via språket (lingvistisk intelligens), med hjälp av sång och musik (musikalisk intelligens), genom rörelse (kroppslig/kinestetisk intelligens), via slutledningar och erfarenheter från experimentellforskande (logiskt-matematiska intelligens), under umgänge med andra (social/personlig intelligens), genom att tyda och strukturera omgivningen (naturalistisk intelligens) samt genom att tolka och skapa två- och tredimensionella bilder (visuella/spatial intelligens). (Granberg 2001:24)

I Granbergs bok *Småbarns bild- & formskapande* står det att små barn använder alla dessa intelligenser, vilket innefattar alla sinnena, för att ta till sig kunskap för att sedan bygga på sina erfarenheter och utveckla sitt lärande. Om små barn tidigt får komma i kontakt med aktiviteter som rör skapande verksamhet gynnar det barnens motorik, koordination, iakttagelseförmåga men även koncentration och alla dessa faktorer gynnar den kommande läs- och skriftspråksinläringen. Inte nog med det utan det stärker barnens personlighet, självförtroende och deras identitet. Granberg anser att skapande aktiviteter bör betraktas som viktiga för små barns utveckling. (Granberg 2001:24-25) Granberg försöker i sin bok definiera vad skapande verksamhet innebär för små barn. Forskningen är gjord på barn i 1-3 års ålder, eftersom Granberg anser att det finns för lite forskning inom området. Granberg anser att ju mer litteratur man läser och ju mer man diskuterar med andra pedagoger ju vidare blir begreppet skapande verksamhet. Grunden till allt skapande finner man i leken hos små barn och i leken finns inga gränser. En viktig aspekt inom barns lek är att barn inte separerar olika former av uttryck. I leken kan alla uttrycksformer samverka och skifta. Leken är ett kreativt arbete. Något som är viktigt för små barn är att få möjlighet att använda alla sina sinnen och när de får möjlighet att använda alla sinnen börjar de lära i helhet. Leken och de skapande ämnena är nära sammanlänkade och hör ihop. Tack vare leken lär sig barn uppleva andras skapande och de lär sig själva att uttrycka sig med hjälp av skapande verksamhet. (Granberg, 2001:12-24)

Alla små barns uttrycksformer, såväl språk, dans, lek, sång och musik, som teckning, målning och konstruktion, handlar lika mycket om att nyskapa som att bearbeta och befästa intryck, erfarenheter och kunskaper. (Granberg, 2001:17)

Inom förskoleverksamheten som bedrivs i provinsen Reggio Emilia i norra Italien kommer uttrycket ”Ett barn har hundra språk men berövas nittionio”. Med detta uttryckssätt menas att

barn inte får komma i kontakt med olika uttrycksmöjligheter i undervisningen i skolverksamheten. Det borde däremot finnas mer utrymme för fantasi och plats för skapande i bild, dans, drama och musik, alltså språk som inte är verbala. Björk och Liberg skriver i sin bok *Vägar in i skriftspråket* (1999) att de tror att de skapande ämnena används i ganska stor utsträckning i skolan men vad de anser att skolan borde bli bättre på är att integrera de skapande ämnena i de övriga ämnena och låta alla våra sinnen jobba aktivt. De tror då att upplevelserna och erfarenheterna fördjupas och då blir resultatet ett djupare lärande. Björk och Liberg påpekar särskilt att tala, läsa och skriva också är en form av skapande. Denna typ av skapande kan engagera hela barnet och därför är det extra viktigt att ämnena inte uppfattas som motsatser utan som olika uttrycksformer som kan hjälpa och stimulera varandra. Barn har olika förutsättningar för olika saker och därför är det viktigt att vi presenterar olika uttryckssätt för barnen. Barnen måste få utgå ifrån sig själva och sina förutsättningar, och det är barnets olika förmågor vi bör utgå ifrån och bygga vidare på. Bildskapande kan vara extra viktigt i läs- och skrivprocessen och det kan vara för att barnens visuella uttrycksförmåga är bättre utvecklad än den verbala. I dessa fall bidrar bilden till att barnens läsförståelse blir bättre. Det stärker även barnens läsupplevelse. Läsupplevelsen kan även dramatiseras för att ge ytterligare förståelse. När man tar hjälp av dess gestaltungsformer ger man också barnen nya upplevelser och nya upplevelser ger barnen ett nytt språk, som i sig blir stimulerande för inläringen. (Björk, Liberg 1999:95-97)

3.2 Att använda drama pedagogiskt

Rigmor Lindö skriver i *Det gränslösa språkrummet* att i barnens värld kommer dramaleken spontant fram och som pedagog är det därför lätt att använda sig av det och utveckla dramaverksamheten. I användandet av drama finns möjligheter för barnets hela personlighet att utvecklas. Lindö använde sig som grundskolelärare av dramalekar under 80-talet på ett lustfyllt sätt inom sagodidaktik. Barnen kunde efter en sagostund välja ett språk att gestalta sagan på som kunde variera mellan drama, bild och form. Dramaleken var en stor fördel för barn som var sena i sin läs- och skrivutveckling eftersom detta stärkte barnens självkänsla, inlevelseförmåga samt kom att stärka gruppgemenskapen. (Lindö 2002:102-103)

Lindö refererar till Erberth & Rasmusson när hon beskriver att i denna skapande aktivitet kan barnen få kunskap om och förståelse för många olika saker på flera olika sätt. En upplevelse som innan den når intellektet först går via känslan, kan exempelvis ge kunskaper om empati. Det som är en central del i dramalekar är handlingen. För att genomföra drama krävs inlevelse och samspel. Att använda sig av drama kan vara ett effektivt medel för att utveckla förståelse för hur andra känner och tänker och även för hur man själv tänker. Man kan även bearbeta attityder och använda drama som värderingsövningar. Drama kan även ge ett ökat självförtroende. (Lindö, 2002:103)

3.3 Att använda musik pedagogiskt

Mats Uddholm anser, i boken *Pedagogen och den musikaliska människan*, att musiken är något som alltid funnits i människornas liv och även att alla människor bär på en stor musikalitet. Han ställer sig dock en fråga i boken: "Kan det vara så illa ställt att vår kultur fostrar många musikaliska människor till att tro att de är omusikaliska?" (Uddholm, 2003: 9) Denna fråga ställer han sig eftersom han genom årens lopp träffat en mängd människor genom sin forskning om omusikaliska människor där flertalet benämner sig själva som omusikaliska, något han själv inte håller med om. Ofta är det så att dessa människor blir inpräntade att de är omusikaliska redan i skolåldern och det hänger sedan med genom hela

livet. Uddholm anser att alla pedagoger med fördel kan använda musik i arbetet med barn. Detta trots att man själv kanske inte upplever sig som en skönsjungande musikalisk människa. Förutsättningarna för att arbeta med musik finns hos alla människor. Enligt Uddholm finns ingen färdig mall för hur man bör jobba med musik utan det är något som växer fram inom varje grupp i interaktion mellan gruppen och pedagogen. Det viktiga är att uppleva samt att uttrycka. På det viset blir ett språk meningsfullt. Han menar vidare att musiken handlar om människan som helhet och att musiken i sig inte är målet. (Uddholm, 2003: 8,9,52) Björkvold stöder den tanken genomgående i boken *Den musiska människan*, där han skriver att musicerande handlar om att det är viktigt för varje enskild individ att hitta sitt speciella uttryckssätt bland alla uttryckssätt och på det viset välja ett eget unikt sätt för att uppnå ett meningsfullt liv (Björkvold, 2005). Uddholm skriver att genom sång så stimuleras rytm- och melodikänslan. Detta har stor betydelse för vår talförmåga och även för vår läsförståelse. Därför kan man genom sång underlätta för barn som har problem med uttal eller läsning. Förmågan att sjunga har alla individer som kan prata. (Uddholm, 2003:58) Barns spontana sång kan ses som ett led i deras socialisationsprocess och bär på flera olika funktioner precis som det verbala språket. Exempel på sådana funktioner är kontaktskapande, emotionella, terapeutiska samt begreppsvidgande funktioner. (Lindö, 2002:106)

3.4 Att använda rytmik och rörelse pedagogiskt

I boken *Barn i rörelse* kan man läsa att det som ligger till grund för all erfarenhet är den tysta och kroppsliga kunskapen. Kroppen är vår grundläggande förståelsekälla. Erfarenheter skaffar man sig innan man analyserar och genom att låta sig uppleva något följer även en insikt om det man upplever. För barn fungerar kroppen som brobyggare till leken. Barnens kropp hör ihop med barnens värld och är en självklar del i barnens lek. Genom en dåligt fungerande kroppslig medvetenhet försämras barnens möjligheter till lek och utveckling avsevärt. Det är därför mycket viktigt att äga grundläggande fysiska färdigheter som att springa, tvärstanna, klättra, rulla, fånga, sparka, hoppa på ett ben o.s.v. Behärskar man alla dessa färdigheter och fler därtill ökar möjligheterna till att uttrycka sig emotionellt, spontant och att leva ut sina behov av rörelse. (Grindberg, Langlo Jagtöien, 2000:82-84)

Granberg skriver om barns stora rörelsebehov. De använder sig av sina sinnen då de smakar, känner, klättrar och klänger. De lär genom att göra. Barn skiljer inte på musik och rörelse, utan detta är för dem ett och samma begrepp. Då små barn lyssnar på musik gungar de dansande i takt. Från början var rytmikpedagogiken en metod för att lära sig musikaliska begrepp men man har märkt att dessa övningar ger många fler positiva biverkningar. Barn får känna de fysiska upplevelserna som puls och rytm, sång och dans under stor glädje och de lär känna sin kropp och vilka möjligheter samt begränsningar de har. Samtidigt som rörelseförmågan utvecklas blir man starkare och tryggare både som individ och i grupp. I rytmiken övas motorik, koordination, balans och även rumsuppfattning. Rytmik kan även ge social träning såväl som träning i språk, begrepp och kommunikation. Sinnena utvecklas genom detta fysiska skapande och barnen får använda sin fantasi och kreativitet. Rytmik ger en utveckling för hela barnet. Granberg menar att i de dagliga rutinerna i förskolan behöver steget inte vara så långt till riktiga rytmikövningar. Hon tänker då på rim och ramsor i samlingar och vid skötbord, sångstunder och vid på och avklädning. Hon anser att man bör använda sig av sång, rörelse och musik i dessa omvårdnadsstunder. En rytmikstund kan delas in i fyra delar. Man börjar med inledning, sedan med ett tema, därefter avspänning och sist en avslutning. Kontraster bör finnas med och olika tempon, små och stora rörelser och vissa grundrörelser som att hoppa, springa, krypa, backa och gå. Det är också förstås mycket viktigt att det ska vara roligt. (Granberg, 1999:87-91)

Enligt Gunnel Fagius är kroppen ett uttrycksmedel som man ofta behöver öva upp och använda. Om man känner sin kropp väl har man mycket lättare att uttrycka sig med hjälp av sitt kroppsspråk på ett tydligt sätt och i många olika nyanser. Det är även otroligt viktigt för barn att ofta röra på sig av andra skäl än att uttrycka sig tydligare. Barnens muskulatur är inte gjord för att sitta still i långa perioder och de behöver därför stor variation i rörelser och belastning. Det som barnen har möjlighet att träna upp är följande färdigheter: automatisering av rörelser, kroppsuppfattning, kroppskänedom, styrka, reaktionsförmåga, flexibilitet och avspänning m.m. (Fagius, 2007:97)

3.5 Att använda bild pedagogiskt

Genom att man tolkar och analyserar bilder tränas man i att muntligt uttrycka sig, att iaktta samt att reflektera. Bilder har ofta en djupare innebörd än vad man kan se med blotta ögat och kan därför inte definieras endast med ord, eftersom talspråket inte är tillräckligt för att beskriva bildens färger, innehåll och former. Att träna på hur man ser, hur man analyserar och diskuterar om och hur man producerar bilder är ett kraftfullt arbetssätt. Det ger möjlighet till en högre kunskapsnivå samt en känslomässig utveckling. Avsikten med att arbeta med bild och konst är inte först och främst att framställa bilder utan snarare att med hjälp av bild och konst komplettera den textmässiga kunskapen på ett sätt som är lustfyllt och som på det viset ger barnen fler arbetsmetoder för att vinna kunskap och insikter. (Hjort m.fl, 2002:62-67)

I boken *Lära av sagan* av Ingrid Pramling, Maj Asplund Carlsson och Anna Klerfelt refererar de till Pedagogiskt program för förskolan, fritids och skolan där de tar upp hur viktigt bildskapande är för barns utveckling. De anser att barns språkliga, emotionella och sociala kunskaper utvecklas i samband med bildskapande. Inte nog med det, i barnens bilder kan man utläsa mycket om själva barnet och barnets situation, utveckling och behov av stöd och stimulans. De anser att personalen bör vara engagerad i barnens bildskapande med hjälp av samtal och diskussion. I skapande aktiviteter som bild får barnen möjligheten att använda sin fantasi och sitt estetiska sinneslag. Det är viktigt att barnen får möjlighet att leka med olika färger, former, ord, ljud, rörelser och de tror att om man får komma i kontakt med detta utvecklar barnen förståelse och gemenskap med andra människor. (Pramling, Asplund Carlsson, Klerfelt 1993:46)

3.6 Pedagogens roll

Granberg skriver om pedagogens roll när det gäller att inspirera barnen till skapande verksamhet. Hon anser att det är pedagogens jobb att ge barnen de rätta förutsättningarna och att pedagogerna är kunniga, engagerade och inspirerade till att jobba med skapande verksamhet. Barn behöver ständigt nya utmaningar eftersom lärandet pågår hela tiden. Pedagogerna är till för att stödja barnen i sitt lärande och i sin utveckling och se till att vidga deras intryck med nya erfarenheter. Pedagogerna bör vara delaktiga i barnens skapande lek och se på leken genom barnens ögon. Barnen behöver vuxnas stöd i leken för att leken ska kunna utvecklas och barnens lärande utvecklas maximalt. Barn behöver personal som engagerar sig i barnens lek på barnens egna villkor. (Granberg, 2001:31-35) Ingrid Pramling Samuelsson och Sonja Sheridan skriver i *Lärandets grogrund* att det är lärarens/pedagogens uppgift att se var barnen är i deras språkliga utveckling och möta barnen där de befinner sig. Barnens första kontakt med läs och skrift är viktig och det är förskolans ansvar att möta och inspirera barnen så att utvecklingen fortskrider. Barns talspråk utvecklas i samspel och dialog med andra. Men barnen bör också få komma i kontakt med vårt språk på ett lustfyllt sätt. Det är viktigt att ett intresse väcks hos barnen. (Pramling Samuelsson, Sheridan, 1999:9-11)

Trots att den fria leken innebär mycket glädje och kunskap så kan barnen ibland lätt ”köra fast” och använda sig av många upprepningar. Det har av den anledningen sagts att pedagoger har en viktig roll i barnens lek då det gäller att hjälpa, stötta och driva leken framåt. Det pedagogerna kan bidra med är att uppmuntra och utmana barnen i deras lek. Smilansky har provat en del metoder för just det ändamålet. En möjlighet är att själva delta i barnens lek. De vuxna kan skapa en modell genom att spela upp sin roll och visa engagemang så att barnen dras med i leken. Om man som vuxen inte deltar i leken kan man ändå ge en verbal vägledning genom att ge barnen olika förslag på hur de kan utveckla rollerna. Genom att träna sig i tematisk rollek kan barnen få hjälp att spela upp olika dramer eller scener på ett mer strukturerat sätt än i de andra två metoderna. Att ge träning i fantasilek innebär att den vuxne hjälper till att utveckla barnens färdigheter i låtsasaktiviteter såsom att använda fingerdockor eller prova olika ansiktsuttryck för olika sinnesstämmningar. Smilansky kom fram till i studier att barns socio-dramatiska lekar och fantasilekar ökat graden av komplexitet med hjälp av de vuxnas uppmuntran. (Moyles, 2003:23-24)

Pramling Samuelsson och Sheridan skriver att i förskolan har förskollärarna till uppdrag att se till och utgå från barnens perspektiv och ha som mål att främja barnens lärande. Förskolan är en del i barnens livslånga lärande. Barnen ska i förskolan få en motivation och ett intresse av att lära. I alla lärande situationer är det bra att ha med sig de 4 f:en som även omnämns i Lpo94:

Fakta- Betyder helt enkelt att barnen vet något, kan vara från en genomgång i skolan där pedagogen benämnt fågel som fågel.

Förståelse- Kan vara att barnen vet hur och varför något förhåller sig på ett visst sätt. Vår förståelse påverkas av egna erfarenheter och hör samman med tänkandet och påverkas av våra känslor och samspel med andra.

Färdighet- Kan innebära att barnen kan utföra något, färdigheter och handlande hänger nära samman. De flesta färdighetskunskaper är beroende av olika fakta och förståelse kunskaper.

Förtrogenhetskunskap- Kallas också för tyst kunskap, vilket kan vara att barnen vet att något förhåller sig på ett visst sätt från tidigare erfarenheter. Barnen vet saker utan att de nödvändigtvis kan förklara varför de vet de sakerna. (Pramling Samuelsson, Sheridan, 1999:51-56)

3.7 Miljö

Pramling Samuelsson och Sheridan anser att miljön sänder budskapen om vad som förväntas ske i verksamheten, därför tror de att barnens lärande skapar gynnsammare förutsättningar, stimuleras och utmanas i en bra och pedagogisk miljö. I en bra pedagogisk miljö innefattas den fysiska miljön, allt material och hur barn och vuxna samverkar med varandra. Om barnen får komma i kontakt med en rik miljö omkring sig ger det barnen bättre förutsättningar till andra uttrycksformer. (Pramling Samuelsson, Sheridan 1999:89-94) Miljön runt barnen har stor betydelse. Den ska inspirera barnen till att skapa och lära. Den ska även väcka barnens intresse och locka barnen till att själva utforska och så småningom bidra till att barnen blir självständiga. Barnen måste få möta olika utmaningar för att utvecklas. Barnen behöver en miljö som är förändringsbar, en miljö som barnen kan vara med och påverka och en miljö som inbjuder barnen till att själva skapa. En miljö som hänger samman med verksamheten och speglar vad verksamheten jobbar med. (Granberg 2001:69-70) Miljön i förskolan skall väcka barns intresse för skriftspråket. Det är viktigt att barnen har tillgång till olika material som pennor, böcker, skrivböcker och annat som kan skapa en bra språkmiljö. Ett annat sätt som främjar den skriftspråkliga miljön är skyltar som kommunicerar med barnen t.ex. där det

står på lådorna vad som finns i lådan eller kanske finns det både bild och skrift för att förklara innehållet i lådan. (Pramling Samuelsson, Sheridan, 1999:89-94)

I Olga Dysthes bok *Dialog, samspel och lärande* (2003) beskriver hon hur den sociokulturella inlärningsteorin och hur lärandet framskrider. Lärandet sker genom deltagande och genom att deltagarna samspelar med varandra genom språk och kommunikation. Hon anser också att balansen mellan det individuella och det sociala har en viktig roll i varje läromiljö. Miljön och människorna omkring har en viktig roll i lärandet. Inom det sociokulturella perspektivet anser man att lärandet skall vara meningsfullt och motiverande. De vill alltså skapa motivation hos barnen till ett aktivt deltagande. De vill skapa interaktionsformer och miljöer där alla kan vistas och känna sig accepterade. (Dysthe, 2003:31-38)

Det sociokulturella perspektivet visar tydligt att viljan att läsa beror på upplevelsen av meningsfullhet, vilket i sin tur beror på om kunskap och lärande betraktas som viktiga i de grupper man ingår i. Både hemmiljön och klassen påverkar motivationen. (Dysthe, 2003:39)

Om barnen/eleverna får delta i en kunskapsgemenskap ger det barnen/eleverna en möjlighet att själva få utvärdera sitt eget och gruppens arbete. Ett av de viktigaste redskapen en människa har är språket och lärandet främjas av olika faktorer t.ex. att olika människor har olika kunskaper och färdigheter. Lärandet är något som pågår ständigt och överallt. (Dysthe, 2003:38-51)

3.8 Dokumentation

Dokumentation används för att visa innehållet i verksamheten för barn, pedagoger och föräldrar. Anledningen till att man ska dokumentera hänger samman med kommunikation och dialog. (Pramling Samuelsson, Sheridan, 1999:126-128) Skapande verksamhet är ett lustfyllt sätt att använda när det gäller dokumentation av barns utveckling och lärande.

Dokumentationen bör vi använda för att synliggöra barnens lärande. Anledningarna till varför vi ska dokumentera är många, t.ex:

- Följa barnens utveckling under en längre tid
- Följa upp hur lärandet har utvecklats
- Återkopplingar i arbetet
- Lättare att se vad verksamheten sysslar med
- För att tydliggöra att verksamheten utgår från barnens utveckling och intresse
- Se processerna
- Synliggöra för barnen deras utveckling

Det är viktigt att barnen själva får se att de utvecklas och att man respekterar deras olika verk. Om dokumentationen finns tillgänglig för barnen ger det barnen själva möjligheten att titta och reflektera över deras egna verk och utveckling. Sedan blir detta minnen från tiden i förskolan och skolan som barnen själva kan ta med hem. Ibland kan det vara svårt för föräldrar att förstå vad barnen menar när de beskriver vad de gjort på förskolan, finns det då tillgänglig dokumentation kan det underlätta förståelsen och kommunikationen mellan barn och förälder. Granberg skriver att alla aktiviteter bör dokumenteras på något sätt. Det skulle t.ex. kunna vara en sammanfattning med barnen om vad som skett under dagen där man tar upp innehåll, syfte, mål och genomförande. Dokumentationen kan alltså ske på olika sätt. Den kan bestå av barnens kommentarer, barnens alster eller andra fynd som visar vad som skett

under dagen. (Granberg, 2001:37-44) Det finns många olika sätt att dokumentera på, t.ex. kamera, videokamera, bandupptagningar, intervjuer, observationer och anteckningar. Dokumentationen kan också vara viktig för pedagogerna, för att de ska få en tydligare bild om de faktiskt har uppnått målen. (Pramling Samuelsson, Sheridan, 1999:126-128)

3.9 Reggio Emiliapedagogiken

De kommunala förskolorna i Reggio Emilia i Italien har kommit att bli mycket välkända i västvärlden p.g.a. sin förskolepedagogik. I den pedagogiken är det viktigt att föra samman förnuftet med känslan och det vetenskapliga med fantasin. Alla barnens sinnen används då de utforskar sin värld och omgivning. Att det ska ske på ett lekfullt sätt under skapande former ses som en självklarhet. De har en kunskapssyn som är samhällskritisk och de har som mål att barnen ska komma att bli starka individer som kan stå emot det kommersialiserade samhället där vinsttänkandet styr. (Lindö, 2002) Förskolorna är inredda på ett sätt så att den skapande aktiviteten blir lättillgänglig. Varje förskola har en konstpedagog då en viktig del i pedagogiken är bildskapande. Temaarbeten är ständigt förekommande som arbetssätt och det sker på ett sätt där alla sinnen får användas och utvecklas. Pedagogerna stöder barnens alla olika uttryckssätt och språk då de anser att kunskap uppnås genom skapande. Det viktiga i språket är att det finns en meningsfullhet och en handling som uppstår ifrån barnen själva. Grundaren av de kommunala förskolorna i Reggio Emilia, Loris Malaguzzi, beskriver att skolornas arbete utgår ifrån orden som kunskapens grund. De språkliga begreppen uppstår genom barnens självupplevda händelser och iakttagelser. Det ögonen ser är det som händerna gör. Barnens nyfikenhet är någonting man tar tillvara på och man låter barnen upptäcka nya saker på olika sätt som pedagogerna väl tänkt igenom. Det finns många olika material för barnen att prova på och experimentera med. Dessa kreativa arbetssätt är en mycket viktig del i arbetet med barnens alla olika uttryckssätt. Skapandet är nödvändigt för att kunna lära sig och ses därför inte som en motsats till kunskap utan som en enda helhet. Dokumentationen är viktig inom Reggio Emiliapedagogiken och därför låter pedagogerna de flesta av barnens konstverk sitta uppe på väggarna och de tar många foton av barnen samt skriver texter. Detta för att föräldrar ska kunna ta del av barnens arbete och upplevelser och även för att barnen ska kunna bearbeta vad de upplever. (Lindö, 2002:91-94)

3.10 Barns läs- och skriftspråkande

I slutet på 60-talet kom ny forskning om barns läs- och skrivinlärande. Den visade på att barn redan i mycket tidig ålder kan lära sig att läsa och skriva. Vissa barn kan redan under sitt andra levnadsår börja lära sig det. (Liberg, 2006:18) Då barnet är litet lever det i stark samvaro till sina närmaste. Vid späd ålder är kropps rörelser och ljud viktiga uttrycksformer och dessa är en tidig form av meningsskapande. Ju äldre barnet blir desto fler blir uttrycksformerna. Det är tillsammans med vuxna som barns första möten med läsande och skrivande sker. Genom att barnen upplever i vilka sammanhang som läsande och skrivande används så blir de flesta sporrade att själva prova på denna konst vilket man kan stödja genom att ha material till detta tillgängligt i barnens vardag. De vuxna bör finnas med som stöd för de olika utvecklingsfaser barnen genomgår. (Liberg, 2006:151)

Förmågan till lärande av olika språkliga verksamheter ska anpassas till varje enskilt barns förutsättningar. Barn befinner sig olika långt i sin språkutveckling. Det är också så att barn tar till sig olika inlärningsätt olika bra och en del tillvägagångssätt passar bättre respektive sämre till olika individer. Vi tar till oss kunskap på olika sätt och med hjälp av olika verktyg.

De texter man använder tillsammans med barnen för att läsa och skriva hittar man lämpligast från barnens värld och omgivning. Man kan använda sig av barnböcker, filmer, skyltar o.s.v. På så vis blir barnen inspirerade av sina egna lekar. Texterna blir på sättet välkända och lättarbetade och barnen kan med fördel omges av sådana texter i hem och förskola/skola. Genom att den vuxne stöder barnet genom dessa texter leds barnet vidare mot ett mer avancerat språk. (Liberg, 2006:147-152)

En viktig aspekt när det gäller språk är att barnen bör få möjligheten att reflektera över vårt språk. Undersöka, systematisera, jämföra och dra olika slutsatser över språket och hur vi använder det. Att barnen får möjligheten att reflektera underlättar deras lärandeprocess. Språket är en inkörspport till andra ämnen och det ger oss möjligheten till att delta och kommunicera med andra människor. Språket bör få framträda i ett meningsfullt sammanhang, ett sammanhang där språket kan få en mening med hjälp av olika uttrycksformer som t.ex.. tal, skrift, bild, musik, rörelse, drama, film och teater och gärna i samvaro med andra. (Liberg, 2006:147-148)

Eva Längsjö och Ingegärd Nilsson refererar i sin bok *Att möta och erövra skriftspråket* (2005) till Eriksen Hagtvets forskning i området skriftspråksutveckling genom lek och hur man hanterar skriftspråksutvecklingen redan i förskolan. I sin forskning har hon tagit stöd och inspirerats av Montessori pedagogiken och Vygotskijs tankar kring hur man kan leka sig in i läs- och skrivutvecklingen. Leken och kommunikationen av alla slag är i fokus och tanken är att man utgår från varje barns utvecklingsnivå. Barnen ska få möta läs- och skriftspråket på ett lustfyllt sätt genom leken utan att någon rättar, eftersom Eriksen Hagtvet inte anser att leken och rättelser har med varandra att göra. Hon anser att om barnen får leka sig in i skriftspråket blir barnen frågande och nyfikna. (Längsjö, Nilsson 2005:74)

Eriksen Hagtvet (2004) refererar i sin bok till Vygotskij och hur man kan ta tillvara på Vygotskij-traditionen och finna en lösning på det pedagogiska problem som innefattar brist på motivation och koncentration hos barnen. Vygotskij menar att barn och vuxna jobbar tillsammans med problemlösning genom att den vuxne, som har ett ansvar för barnets lärande, ställer frågor, ger ledtrådar, för dialoger och förklaringar som är väl anpassade för barnet. Man lotsar barnet, genom minsta möjliga stöd, till problemlösningar som barnet själv knäcker. Barnet konstruerar på så vis sin egen kunskap i denna pedagogiska miljö genom att föra dialog med en vuxen eller någon som kommit lite längre i sin utveckling. Det är då viktigt för den vuxne att ta utgångspunkt i barnens egna intressen för att göra lärandet till en pedagogisk verksamhet. Man måste ha kännedom om hur barnens strategier för lärande ter sig för att vägleda barnen till att själva lära sig genom samspel med en vuxen. (Eriksen Hagtvet 2004:23-24)

3.11 LTG-metoden

LTG-metoden, som står för läsning på talets grund innebär att barn skapar sina egna texter tillsammans med sin lärare med utgångspunkt i barnens egna upplevelser och iakttagelser. Metoden presenterades i mitten av 70-talet av Ulrika Leimar och fick stor genomslagskraft under 80-talet. Metoden ger en helhetssyn på barns språk och deras läs- och skrivinläring. Det finns flera forskare från andra länder som fungerat som inspirationskällor för Leimar och som forskat kring barns sätt att lära sig läsa och skriva genom deras talade språk. Under samtalsfasen inom LTG-metoden skapar barnen och läraren egna texter som har sitt underlag i barnens talade språk. Texten fungerar sedan som ett underlag för arbetsövningar i läs- och skriftundervisningen. Då texten författas och skrivs ned utvecklas barnens begreppsbyggnad

och den språkliga preciseringen. Tillsammans har barnen ett stort ordförråd och arbetar sig framåt för att hitta korrekta benämningar och uttryck med lärarens stöd. Då barnen dikterar ihop texterna är möjligheterna stora att undersöka hur sambandet mellan talspråket och skriftspråket hänger ihop. Metoden är mycket fördelaktig för barn som har ett behov att få ett utökat ordförråd genom att barnen är närvarande under hela arbetsgången när deras tal blir till skrift. En av fördelarna med LTG-metoden är att man kan utnyttja barnens olikheter och att man därmed stödjer de barn som ännu inte behärskar språket på ett nyanserat sätt. Barnen lär av varandra genom att föra samtal och att leka med språket. På det viset kompletteras deras kunskaper om språket och barnen utvecklas. Skriftspråket kommer allteftersom genom att man laborerar med den för barnen redan kända texten och uppmärksammar barnen på vänster och högerriktning, när det ska vara stor bokstav, punkt o.s.v. Arbetsätten är lätta att variera och anpassa till de olika faser barnen för tillfället befinner sig i, även för dem som ännu inte knäckt koden. Leimar berättar även om ”händelseboken” som barnen får skriva och illustrera själva. Barnen ritar bilder och uppmuntras till att berätta om bilden och få berättelsen nedskriven. Detta kan läraren hjälpa till med om barnet ännu inte behärskar att skriva. Anledningen till detta är att få barnen medvetna om att vad man säger även kan berättas i skrift. Steg två är att barnen själva skriver om vad de ritat så att deras första skrivförsök knyter an till deras egna sätt att tala och uttrycka sig på. Leimar anser att det är mycket fördelaktigt att träna tal, läsning och skrift tillsammans där det för barnen bildas ett meningsfullt sammanhang. (Lindö, 2002:36-41)

3.12 Lärandet i leken

Barns lek och lärande är en helhet som existerar i barns livsvärld och inte något de skiljer åt. Även vuxna är en del av denna helhet och lärande. Leken innebär inte att barn först använder sitt intellekt till att tänka och sedan börja leka utan det är något som interagerar på en och samma gång. Alla nivåer av leken såsom tankar, fantasi, språk och kroppsliga uttryck utformas på lika grunder och finns ständigt närvarande. Lekens innehåll och roller, rummet och rörelserna finns som en helhet i ett meningsfullt agerande. (Johansson, Pramling Samuelsson, 2006:16-17)

Något som ofta framhålls som viktigt för lärande är både lust och engagemang. Man tror att då barnen engageras kring något som upptar deras fokus så lär de sig som bäst. Barnen koncentrerar sig på något som intresserar dem och som de gärna vill veta mer om. Definierar man lek på detta sätt så blir leken också en viktig grund för lärande. (Johansson, Pramling Samuelsson 2006:15-24)

Även om lek och lärande är olika fenomen så finns det ändå likheter för dessa och vad de kan åstadkomma för barnen. Likheterna är sådana som lust, kreativitet, valmöjligheter, meningsskapande och barns möjlighet till att kontrollera och lägga sin egen ribba för sin lek och sitt lärande. Johansson och Pramling Samuelsson ser på lek och lärande som olika verksamheter men som har mycket gemensamt och utan tydliga gränser. Det finns inom lek lärandedimensioner och tvärtom lekdimensioner inom lärande. (Johansson, Pramling Samuelsson 2006:15-24)

Då barn leker återskapar de sin livsvärld utanför och inom skolan. Deras lekaktiviteter innefattar allt från matlagning till sjukhusbesök och resor till giftermål. Det pedagogerna bör göra är att se till att barnen har rekvisita att tillgå såsom utklädningskläder, köksredskap, bord och stolar. Pedagogerna bör uppmuntra lek som relaterar till upplevda erfarenheter och

läsning och skrivning är något som i allra högsta grad förekommer i det verkliga livet. Att basera leken på verkliga händelser är mycket värdefullt för barnen då de kan experimentera med språket på många olika sätt. Det gör det bl.a. möjligt för barnen att uppleva många olika situationer där läsning och skrivning ingår på ett sätt som förefaller naturligt och i meningsfulla sammanhang. Läsning och skrivning kan användas till allt som är passande i leken, som då man ska handla, åka kommunalt, äta på restaurang och dylikt. Inläringen sker då på ett naturligt sätt eftersom det krävs i leken och inte för undervisningens skull. Möjligheterna till ett samarbete mellan barnen ökar också. Barnen tillför i leken sina egna unika erfarenheter och barn har ofta lättare att lära sig av varandra än vad pedagoger kan lära barn. På det viset lär sig barnen var och när man ska använda sig av skrivning och läsning. (Moyles, 2003:113-115)

Lindqvist skriver om hur en lekvärld kan hjälpa barnen att utveckla leken. En lekvärld är en form av lek miljö som kan vara fysiskt märkbar för barnen. Ex på lekvärldar är "Astrid Lindgrens Värld" eller uppbyggda miljöer på förskolor eller skolor som t.ex. en dockvrå eller ett postkontor. Barnen behöver ett kulturellt sammanhang och en miljö som främjar leken. I leken är också handlingen och karaktärerna oerhört viktiga och hör samman med lekvärlden. Det är viktigt att lekvärldar inte är statiska utan att barnen själva kan vara med och förändra miljöerna. Det är viktigt att barnens lekvärldar är öppna för att barnen ska kunna föra in nya tankar och idéer och på så vis föra leken och lärandet vidare. En viktig inspirationskälla till barns lek är sagor, berättelser, filmer och poesi. Alla platser kan bli lekvärldar för barnen. För att lekvärldar ska kunna skapas och hållas vid liv är det viktigt att innehållet intresserar barnen och att handlingsförloppet utvecklas. Barnen behöver få inspiration för att bibehålla intresset för leken. I leken får barnen möjlighet att möta både en inre och en yttre värld så det är många känslor som ger uttryck i leken. Leiken utgör ett sätt för barnen att tänka och ett sätt för barnen att skapa olika föreställningar. I leken är barnen inte medvetna om vad de ska uttrycka utan leken kommer i första hand. Man kan säga att de leker och tänker på samma gång (Lindqvist 2002:48-52). "Tänkan det och fantasin förverkligas genom lekens kroppsliga och gestaltande expressivitet." (Lindqvist 2002:53)

Lekar, dramer och teater har alla stora likheter med varandra. Det finns författare, regissör, skådespelare och publik och grundelementen är desamma. Man kan se leken som en tolkning av det barnen är med om och det de skapar. I leken får språket en egen kraft och orden får en karaktär och en betydelse i leken. Hos barn är ofta intresset för rim och ramsor stort. Barnen lär sig använda språket i olika sammanhang i leken. I leken ger språket sammanhang, handling och kan ge olika karaktärer. (Lindqvist, 2002:58-59)

En viktig del i förskolans verksamhet är leken och leken ansåg även Fröbel var barnens sätt att uttrycka sig med. Genom tiderna har leken varit kluven man har sett leken utifrån två olika perspektiv det en synsättet var att leken är barnens angelägenhet och det andra synsättet var att leken är en pedagogisk aktivitet som är styrd av vuxna. Pramling Samuelsson och Sheridan anser att leken ska vara lustfylld, frivillig och spontan. I leken lär sig barnen kommunicera med varandra och de lär sig förstå varandra genom t.ex. ord, rörelser, gester eller ljud. (Pramling Samuelsson, Sheridan 1999:83-84)

Gunilla Lindqvist problematiserar skolan och förskolans olika syn på leken i sin bok *Lek i skolan*. Hon skriver att det finns en inre motsättning mellan skolan och fritiden men även mellan lärandet och leken. Att leken inte får plats i skolan p.g.a. att leken är något barnen skapar själva och innehållet i skolan bestämmer läraren hur det ska se ut. I leken är det barnen som bestämmer innehållet och villkoren samtidigt som barnen själva är kompetenta att skilja

på fantasi och verklighet. Till skillnad från skolan har leken en viktig roll i förskolan. I förskolan är barnens sociala utveckling något som är betydelsefullt. På förskolan försöker man även jobba integrerat med lek och övriga skapande ämnen tillsammans med t.ex. skriftspråksinläring. En sak Lindqvist tar upp om leken i förskolan är att även om leken ansetts vara viktig i förskolan så kanske inte leken prioriterats eller har utvecklats till det pedagogiska verktyg dem skulle kunna vara i förskoleverksamhet. Leken har sedan långt tillbaka betraktats som fri och något som enbart rör barnen. Pedagoger har varit osäkra på hur de ska förhålla sig till barnens lek. Man var av den åsikten att man ansåg att barnen utvecklades utan att vuxna lade sig i leken. (Lindqvist 2002:21-24)

Då barn leker utvecklar de en massa olika färdigheter såsom sociala, intellektuella, kreativa och fysiska. Leken är i stor utsträckning social. Många olika typer av lek kräver en samverkan mellan flera lekpartners. Detta utgör grunden för socialt samspel för just den åldersgruppen i förskolan. En del teoretiker påstår även att leken ger barnen intellektuella fördelar. Socio-dramatisk lek kan vara till fördel då språkliga färdigheter utvecklas och även ger en övning i att gå in i en roll. Den konstruktiva leken kan ge stimulation för den kognitiva utvecklingen och ge stöd för begrepps bilden. Man kan här se likheter med skolbaserade kriterier för den kognitiva utvecklingen av intellektuella prestationer men på ett sätt som inte är helt samstämmigt. Bland pedagoger och teoretiker anser ett flertal att leken ökar barnens kreativitet och fantasi. Anledningen till att det är så är att genom leken har barn möjlighet att prova på nya idéer och använda sig av egna uttryck. Framförallt i den socio-dramatiska leken där roller utformas och barnens egen fantasi driver på händelserna i leken. (Moyses 2003:19-21)

3.13 Läroplan

Pramling m.fl. tar upp läroplanen Lgr 80 och däri framgår det att undervisningen i skolan skall bidra till att barnen känner lust för att arbeta med bildskapande i skolan. Skolan skall möta elevers behov, stödja bearbetning och gestaltning. Ge eleverna de förutsättningar de behöver för att kunna uttrycka sina åsikter, känslor och erfarenheter och utveckla elevernas form- och färgsinne. Det framgår också att eleverna skall använda sitt bildspråk i läs- och skrivundervisningen. (Skolöverstyrelsen, 1980: Pramling, Asplund Carlsson, Klerfelt 1993:47)

Efter det kom läroplanen Lpo94 för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklass och fritidshemmet.

I skolarbetet skall de intellektuella såväl som de praktiska, sinnliga och estetiska aspekterna uppmärksammas. Eleverna skall få uppleva olika uttryck för kunskap. De skall få pröva och utveckla olika uttrycksformer och uppleva känslor och stämningar. Drama, rytmik, dans, musicerande och skapande i bild, text och form skall vara inslag i skolans verksamhet. (Lpo 94:8)

Skolan har också mål att sträva efter:

Skolan skall sträva efter att:

- utveckla nyfikenhet och lust att lära
- utveckla sitt eget sätt att lära
- utveckla tillit till sin egen förmåga. (Lpo94:11)

Läroplanen i förskolan heter Lpfö98 och däri kan man läsa att förskolan ska ge ett fundament för det livslånga lärandet. Alla som deltar i förskoleverksamheten ska känna sig trygga och

uppleva verksamheten som rolig och lärorik. Alla barn ska få möjligheten att utvecklas efter sina egna förutsättningar. (Lpfö98:8) I Lpfö98 kan man om språkutvecklingen läsa:

Språk och lärande hänger ouplösligt samman liksom språk och identitetsutveckling. Förskolan skall lägga stor vikt vid att stimulera varje barns språkutveckling och uppmuntra och ta till vara barnets nyfikenhet och intressen för den skriftspråkliga världen. (Lpfö 98:10)

4. Metod

4.1 Tillvägagångssätt

Som tillvägagångssätt för arbetet har vi valt att presentera ämnet genom relevant litteratur och tidigare forskning samt att utföra kvalitativa intervjuer med pedagoger med stor erfarenhet och engagemang i området. Vår tanke var från början att utföra en större enkätundersökning men efter diskussion och närmare eftertanke kom vi fram till att vi ville ha mer detaljerade och omfattande svar från pedagogerna, vilket man lättare får via intervjuer. Vi tror också att intervjuer är lättare att tolka än enkäter eftersom vi är närvarande vid intervjutillfällena och har möjligheten att ställa följdfrågor. En stor del av litteraturen som vi använt oss av har vi kommit i kontakt med genom tidigare kurser i utbildningen som berör det aktuella ämnet. Vi har också funnit en hel del för oss ny litteratur som vi ansåg var relevant för vår studie.

4.2 Kvalitativ intervju

Vi har valt att utföra fyra kvalitativa intervjuer för att få en inblick i hur vissa förskolor och skolor jobbar med skapande verksamhet integrerat med svenska. I boken *Examensarbetet i lärarutbildningen* skriver Bo Johansson och Per Olov Svedner om två olika typer av intervjuer, strukturerade och kvalitativa intervjuer. I den strukturerade intervjun är frågorna fasta medan i den kvalitativa intervjun kan frågorna förändras. (Johansson, Svedner, 2004:25)

I den kvalitativa intervjun är endast frågeområdena bestämda, medan frågorna kan variera från intervju till intervju, beroende på hur den intervjuade svarar och vilka aspekter denne tar upp. (Johansson, Svedner, 2004:25)

Anledningen till varför kvalitativa intervjuer används är för att få så uttömmande svar som möjligt. Därför är det viktigt att frågorna anpassas efter personen som intervjuas och att personen som intervjuas känner sig trygg och kan prata fritt. I kvalitativa intervjuer är det viktigt att man spelar in personen som intervjuas för att sedan kunna tolka personen i fråga på rätt sätt. I intervjuerna är det viktigt att personen i fråga får framföra sitt personliga synsätt och personliga ställningstagande (Johansson, Svedner, 2004:23-28).

4.3 Urval

Vi har valt att genomföra intervjuer med två verksamma pedagoger i förskola och skola samt två nyexaminerade lärare varav den ena är verksam inom förskolan och den andra har varit verksam inom både förskola och skola. Skälet till att vi utförde just fyra intervjuer är för att vi ville ha intervjuerna mer djupgående och därför valde vi fyra personer som vi vet intresserar

sig för skapande verksamhet. Tre av pedagogerna är verksamma inom kommunala instanser och en är verksam på en friskola. Vi har valt att inte dra några slutsatser kring eventuell skillnad mellan privat och kommunal verksamhet. I litteraturdelen har vi uppmärksammat innebörden av skapande verksamhet integrerat med svenska i förskolor, därför valde vi att intervjua personer från både skol- och förskoleverksamhet.

4.4 Arbetets tillförlitlighet

Reliabiliteten handlar om hur bra ett mätinstrument är på att mäta och hur mätinstrumentet kan motstå slumpen. (Stukát, 2005:125-126) Vi finner våra kvalitativa intervjuer som bra mätinstrument för det aktuella ämnet. I vårt arbete vill vi uppmärksamma huvuddragen från litteraturdelen med hjälp av pedagogernas svar i intervjuerna. Vi anser att då vi sedan tidigare varit medvetna om att våra intervjuobjekt har ett starkt intresse för det aktuella ämnet ökar reliabiliteten i intervjuerna. Informationen om att pedagogerna vi intervjuat intresserar sig för skapande verksamhet har vi fått på olika sätt, dels genom VFU erfarenheter och dels genom forskning på hemsidor samt kontakter vi knutit under utbildningens gång. Det som rubbar reliabiliteten är att intervjuerna är relativt få och att intervjuer alltid kan tolkas på olika sätt av olika människor beroende på dagsformen eller dylikt. Men för att försöka undvika missledningar och öka reliabiliteten finns två av intervjuerna att tillgå som ljudfiler hos skribenterna samt att sammanställningen av de övriga två intervjuerna är godkända av de pedagoger som deltagit i intervjuerna. Detta har medfört att vi båda två har kunnat lyssna upprepade gånger och tillsammans och kunnat diskutera fram så korrekta tolkningar som möjligt. De två intervjuer som inte finns inspelade ser vi ändå som tillförlitliga eftersom pedagogerna själva har godkänt sammanställningen.

Validiteten och reliabiliteten går hand i hand, för att göra en lyckad undersökning behöver det finnas både reliabilitet och validitet. Validiteten handlar om att mätinstrumentet mäter det som faktiskt ska mätas i undersökningen. (Stukát, 2005:126-127)

Då våra kvalitativa intervjuer endast är fyra till antalet kan man kanske inte utifrån dem generalisera resultatet utan se dem som goda exempel på hur man medvetet kan jobba med skapande verksamhet integrerat med svenska, där man får höra vad fyra olika pedagoger ute i verksamheterna anser om skapande verksamhet integrerat med vårt tal-, läs- och skriftspråk i relation till den litteratur vi använt oss av. (Stukát, 2005:129)

Angående litteraturens tillförlitlighet ser vi den som god. Dels använder vi oss mycket utav kurslitteratur som vi redan läst och bearbetat och dels så har vi ett ganska stort urval av författare i litteraturen. Vi har även uppmärksammat att den litteratur vi stött på i stort sett har samma grundtankar.

4.5 Etik

I vårt arbete har vi som sagt valt att göra kvalitativa intervjuer och när man utför denna typ av datainsamling skriver Stukát om informationskravet som ställs. Med informationskravet menar han att alla som berörs av studien har rätt till information. Studiens syfte och tillvägagångssätt bör vara synligt för informanten. Innan vi utförde intervjuerna tog vi kontakt med de tänkta informanterna via mail för att undersöka om det fanns ett intresse att delta i vår studie. I mailet skrev vi utförligt varför vi undersöker skapande verksamhet och svenska och hur vi hade tänkt genomföra intervjuerna och arbetet. Efter det tog vi kontakt via telefon för

att personligen bestämma var och när intervjuerna skulle ske. Samtyckeskravet är något som också är viktigt att belysa vilket innebär att informanternas deltagande är frivilligt och de har rätt att avbryta intervjuerna när som helst. I en sådan här studie bör också deltagarna känna till att deras medverkan är anonym, konfidentialitetskravet. De ska vara medvetna om att alla uppgifter behandlas konfidentiellt. Då vi använde ljudupptagning under två av intervjuerna fann vi det extra viktigt att både fråga om det var acceptabelt att vi spelade in intervjun och samtidigt påpeka att allt de sa var anonymt. De andra två intervjuerna uppbackades av våra anteckningar samt att personerna ifråga fick godkänna sammanställningen av intervjuerna. I sammanställningen av de olika intervjuerna har vi valt att ge informanterna pseudonymer.

5. Resultat av intervjuer

5.1 Sammanställning av intervju 1

Vi har intervjuat ”Barbro”, som jobbar som förskollärare. Hon har varit verksam i förskolan i 20 år både som barnskötare och förskollärare, som hon utbildade sig till 1994. Barbro jobbar på en relativt stor förskola som är belägen i en landsbygdskommun i Västsverige. Få av barnen på förskolan har utländsk bakgrund. Förskolan har fem åldersintegrerade avdelningar, varav en är en resursavdelning.

Barbro anser att väldigt mycket hör till skapande verksamhet. Allt från att bygga med klossar till att samla och återanvända skräp. Musik, sång, rytmik och drama hör också till skapande verksamhet anser Barbro. Det är något de försöker att använda sig mycket utav och främst använder de sig av musik och sång. Något som Barbro tror ofta glöms bort men som hon ändå tycker hör till skapande är leken. Där får barnen möjlighet att bearbeta det de varit med om. Det kan exempelvis vara händelser från verkligheten eller från filmer, böcker och andra saker barnen upplever i sin vardag. Det är viktigt att barnen får komma i kontakt med skapande verksamhet eftersom de då lär sig otroligt mycket, säger hon och tillägger att både svenska och matte är lätt att integrera i skapandet. Barbro menar att det verbala språket alltid är i fokus vad barnen än gör. Det kan handla om lägesord när de bygger med klossar och färger när de målar. Det svenska tal- läs- och skriftspråket är viktigt för att man ska kunna uttrycka sig, för att utveckla barnens sociala kunskaper och för att kunna samspeja i leken både verbalt och på andra sätt, anser Barbro. Hon påpekar också att det inte finns några nackdelar alls med att jobba med skapande verksamhet integrerat med svenskan, utan bara fördelar. Hon tycker att medvetenheten om betydelsen av skapande verksamhet har ökat i jämförelsen med när hon själv började inom förskoleverksamheten.

Under intervjuens gång berättar Barbro om deras sätt att arbeta med skapande verksamhet och för tillfället kretsar det mycket kring att samla olika sorters material från naturen men även att ta tillvara på spillmaterial, som mjölkkartonger och glasspinnar. För att göra barnen medvetna om sitt eget lärande så arbetar de efter modellen tänka och sedan göra. De jobbar mycket med att göra ritningar, som sedan används för att synliggöra processen i dokumentationen. Det behöver inte vara komplicerade ritningar utan kan handla om mycket enkla sådana. Det är heller inte alltid resultatet blir som barnen tänkt sig utan ibland kan det som först var tänkt att bli en båt bli en gitarr, berättar Barbro och understryker att det inte är resultatet som är det viktiga utan att barnen får leva ut sin fantasi och kreativitet.

Barbro och fyra andra förskollärare på de olika avdelningarna på förskolan har nyligen besökt en förskola i Reggio Emilia i Italien för att studera deras arbetsätt. Besöket fann de mycket

givande och inspirerande. Något särskilt de uppmärksammade och kände att de ville ta med och utveckla vidare i Sverige var bl.a. sättet de jobbade med musik och hur de använde sig av dokumentation. Barbro känner sig tillfreds med förskolans sätt att arbeta med skapande verksamhet och svenska men anser att man alltid kan utveckla sitt arbete till det bättre. Hon berättar om en omorganisation på förskolan som kommer att innebära större möjligheter till bättre skapandemiljöer på förskolan. Barbro ser mest fördelar med att integrera svenskan med skapande verksamhet men något som kan vara en nackdel är barnens olika åldrar då det är svårt att ha mycket material framme pga. de minsta barnen. Eftersom Barbro är av den åsikten att barn lätt bör ha tillgång till skapande material kan deras kreativitet därför hämmas. Hon avslutar med att berätta att genom skapande verksamhet upptäcker barnen nya möjligheter. De utvecklar sin fantasi och glädje.

Barbro och hennes kollegor finner ett stort stöd i läroplanen och försöker planera verksamheten utifrån vad som står däri. Det mesta de gör försöker de koppla till läroplanen och dokumenterar detta på ett sätt som är lättillgängligt för föräldrarna såväl som för barnen. Barbro berättar vidare att de inte har något utpekat teoretiskt förhållningssätt de utgår ifrån men att håller sig uppdaterade om relevant forskning i olika tidskrifter. Inspirationen för sättet de jobbar på finner de på föreläsningar, studiebesök och från de andra avdelningarna på förskolan. Hon påpekar att samarbetet mellan avdelningarna är mycket bra och att det inte råder någon som helst tävlan över olika idéer som uppkommer. Stämningen bland pedagogerna på förskolan är god och alla hjälper alla. Barnen är också en stor inspirationskälla och de utgår mycket från deras intressen.

Avslutningsvis säger Barbro att hon anser att skapande verksamhet är en otroligt viktig och lärorik aktivitet i förskolan och att det är något alla förskolor borde jobba mer med.

5.2 Sammanställning av intervju 2

Vi har intervjuat ”Maria”, som är utbildad förskollärare sedan 1977 i Karlstad. Efter sin utbildning har Maria jobbat inom förskolan men sedan 2002 är hon verksam inom skolan i en förskoleklass. Skolan Maria jobbar på är en liten friskola som är belägen i en landsbygdskommun i Västsverige.

För Maria har termen skapande verksamhet många olika innebörder. Hon tycker att barnen ska få mycket frihet i att själva tänka om hur de vill uttrycka sig med hjälp av material som finns i omgivningen. I Marias verksamhet ska barnen känna sig delaktiga och känna att de kan lära av varandra. I verksamheten vägleds barnen till att själva få tänka till. Till skapande verksamhet tycker Maria även att saker som drama/teater, bildskapande, musik/sång och lek hör. Maria anser att skapande verksamhet är oerhört viktigt att jobba med eftersom barnen då lär sig mycket. I förskoleklassen finns en öppen dialog där de samtalar om de olika inlärningssätten och barnen har själva uttryckt att de lär sig när de själva får skapa och välja sina uttryckssätt. Maria anser att barnen bör få komma i kontakt med olika inlärningskanaler. Något som ligger Maria väldigt varmt om hjärtat är ämnet svenska. Hon har nyligen läst en påbyggnadskurs i svenska och anser att ämnet är både viktigt och väldigt roligt. Eftersom språket är grunden till allting är detta något av det allra viktigaste, tycker Maria. Arbetsätten kan varieras i det oändliga och för tillfället jobbar de med bokstavsfigurer som t.ex. Vivi vitamin då de får öva på ljudet V, forma kroppen som ett V och forma V:n utav lera. Detta är bara några exempel på vad barnen får göra i sitt arbete med bokstavsfigurer. Ibland händer det att ett brev dimper ner i klassrummet hos barnen från någon av figurerna eller från någon ny bekantskap. Detta läser de tillsammans och de barn som vill skriver ett svar på brevet. När vi

frågar om de använder sig av LTG-metoden svarar Maria att det inte är något de jobbar för tillfället.

Något annat däremot som Maria använder sig en hel del av är att jobba med storböcker och ordbilder där barnen både får se ordet i skrift och på bild. Detta jobbar de med för att hon tror att barnen får en ökad förståelse och en hjälp på vägen i läs- och skrivprocessen. Maria berättar vidare att de på skolan har en gemensam syn på att verksamheten ska integrera skapande verksamhet i alla ämnen. Det är viktigt att hela tiden följa en röd tråd så att arbetet blir meningsfullt för barnen. Just nu så pågår ett temaarbete om vatten och då sjunger barnen en hel del sånger om vatten. De har också fått tillverka ett akvarium fullt med olika sorters fiskar, dykare och musslor och alla möjliga saker som barnen kopplar ihop med vatten. Leken tycker Maria är viktig. Hon tror att det är ett bra arbetssätt att leka in lärandet och fortsätter att berätta om att det på skolan förekommer både fri och till viss del styrd lek. I den fria leken får barnen bestämma och göra vad de själva vill medan i den lite mer styrda leken har de något bestämt mål. I t.ex. bokstavslekar är målet att barnen ska lära känna bokstäverna. Maria känner sig nöjd med hur de jobbar med svenska och skapande verksamhet. Hon känner framförallt att hon fick en extra kick av att gå påbyggnadskursen i svenska och att det för tillfället känns väldigt roligt i deras arbetssätt, både för barnen och för henne själv. Något hon tycker är fantastiskt roligt att se är utvecklingen hos barnen och att man kan se att de lär sig. Hon påpekar att det är viktigt att alla barnen får ta den tid de behöver för att lära sig i sin egen takt. Maria anser att det är viktigt att man är öppen för nya förslag och att man inte låser sig utan utgår ifrån gruppen för att hitta nya sätt att jobba med. Något Maria gärna skulle vilja jobba mer med är musicerande och att använda sig av instrument.

Sagor är någonting de jobbar mycket med. Det kan då röra sig om att de får tillverka egna pindockor som de sedan dramatiserar sagan med. En saga som använts mycket på skolan och som Maria rekommenderar är ”Sagan om de tre bockarna Bruse”. I den sagan finns många olika typer av karaktärer att gestalta vilket innebär att barnen får prova på flera olika sinnesstämningar. Maria tycker att det är viktigt att barnen lär sig att våga stå framför en grupp för att deras självförtroende ska stärkas. På skolan jobbar de med något som de kallar för GRETA som står för gemenskap, respekt, empati, trygghet och ansvar. Maria anser att grupp-gemenskap är väldigt viktigt och att det är en rättighet för barnen att få de egenskaper som krävs för att fungera socialt. Detta ansvar vilar på skolan tillsammans med föräldrar.

När vi frågade Maria om det finns några nackdelar med hennes sätt att jobba med skapande verksamhet integrerat med svenska så hade hon svårt att komma på några men efter en stunds funderande påpekar hon att tiden kan vara en negativ faktor. Det förklarar hon med att man måste ha gott om tid till skapande eftersom en del barn behöver gott om tid för att komma på vad de vill göra. Därför kan det bli stressigt att försöka hinna med allt på ett 40-minuterspass. Hon nämner även att för stora grupper kan vara till nackdel eftersom det då blir svårt att fånga upp de barn som detta arbetssätt inte är helt idealiskt för. Barnen kan lätt försvinna i för stora grupper. Dock tillägger hon att detta är ett övergripande problem i alla ämnen och inte bara i skapande verksamhet och svenska. Fördelarna med arbetssättet väger tungt över och Maria berättar att de allra flesta barnen tycker att det är enormt roligt att jobba med skapande verksamhet. Maria anser att det är viktigt att barnen får uppleva med alla sina sinnen i lärandet.

Inspirationen till arbetssätten finner Maria och hennes kollegor först och främst hos barnen som ger otroligt mycket men även hos varandra. På nätet finns också en hel del att hämta. Det gäller att suga åt sig av det som finns omkring en.

Läroplanen (Lpo94) är något de utgår från i alla aktiviteter. Skolan anser att det är viktigt att barnen är medvetna om vad som förväntas av barnen. Maria ger ett exempel på hur det kan gå till, om de bestämmer sig för att jobba med vatten brukar de först och främst i klassen diskutera vad de vill veta och hur de ska få reda på de olika sakerna. Efter det tittar de i läroplanen Lpo94 och diskuterar hur de ska få in det som står i läroplanen. De anser att de ska finnas en öppen dialog och att barnen ska få vara delaktiga i sitt eget lärande. Vi frågade också Maria om hon kunde se någon skillnad på hur skolan jobbar med skapande verksamhet integrerat med svenska nu och när hon började 1977. Maria berättar att eftersom hon inte varit verksam inom skolan hela tiden utan bara sedan 2002 har hon svårt att bedöma detta, men hon upplever ändå att skolan jobbar mycket mer integrerat nu än då. Men Maria påpekar att detta bara är hennes upplevelser och tolkningar.

Något speciellt teoretiskt förhållningssätt är inte något hon reflekterar över utan verksamheten utgår ifrån barnen och gruppgemenskapen på skolan. Då vi frågade om de var inspirerade av Reggio Emiliapedagogiken svarade Maria att hon är dåligt insatt i vad den står för men vet att det kretsar mycket kring skapande verksamhet. Sättet de dokumenterar på baserar sig på barnens individuella portfolio men utöver den så har barnen i förskoleklassen även varsitt bokstavsblock där barnens alster klistras in tillsammans med foton på när barnen jobbar med bokstäverna. Barnens teckningar och andra skapelser sätts under läsåret upp på väggar eller visas på andra sätt upp i klassrummet och i korridorer. Miljön är något Maria tror har betydelse för trivselen på skolan. De har t.ex. inrett med lugna färger och försöker att ha det någorlunda städat, speciellt eftersom fritidsverksamheten använder samma lokaler och det därför lätt kan blir rörigt. Maria påpekar dock att olika material bör finnas lätt tillgängligt för barnen så att de fritt kan skapa när andan faller på.

5.3 Sammanställning av intervju 3

Den tredje intervjun har vi utfört med ”Therese”, hon är utbildad lärare för de tidigare åldrarna vid Göteborgs universitet. Therese fick sin lärarexamen i januari 2006. Therese har varit verksam inom både skola och förskola då hon har jobbat i vikariepoolen en hel del. Men mest erfarenhet berättar hon att hon har från förskolan då hon haft längre vikariat på olika avdelningar både innan och efter hon blev färdig lärare. Therese jobbar i en storstadskommun i Västsverige och har erfarenheter från olika stadsdelar och med barn från olika kulturer. Therese jobbar som sagt på många olika ställen men för tillfället är hon mammaledig sedan ca 6 månader tillbaka.

Therese berättar att hon brinner mycket för skapande verksamhet och använder sig mycket utav det ute på skolor och förskolor. Hon anser att det är enormt viktigt för barnen att komma i kontakt med olika former av skapande aktiviteter för att barnen ska finna det sätt som de lär sig bäst på. Therese berättar att skapande verksamhet för henne är allt ifrån att måla bilder, gestalta olika sagor, skapa bilder och texter och att använda sig av musik i alla möjliga olika former t.ex. genom att sjunga, dansa och göra rytmiska inslag till musiken. Therese säger att det är lite svårt att definiera skapande verksamhet för att hon anser att skapande verksamhet är så gott som allt och hon menar på att det är ett otroligt bra verktyg och hjälpmedel i förskolan och skolans verksamhet. Therese berättar att under tiden hon läste till lärare läste hon inriktningen skapande verksamhet för tidigare åldrar och att därifrån fann hon otroligt stor inspiration. Där fick de möjligheten att prova på olika former av skapande aktiviteter t.ex. bild, musik och sång, drama och rytmik. Therese tror att alla som är verksamma inom skola och förskola borde få med sig dess verktyg ut i verksamheterna för att ge barnen flera olika

sätt att ta in ny kunskap på. Therese anser också att svenska är oerhört viktig i både skola och förskola och hon anser att barn bör få komma i kontakt med svenskan tidigt och på ett lustfyllt och roligt sätt. Därför tycker Therese att skapande verksamhet är en bra inkörsport till svenskan, men även till övriga ämnen. Therese berättar att på flera av skolor hon har varit verksam i har de jobbat mycket temainriktat. Therese har bara goda erfarenheter från att jobba tematiskt och på dessa förskolor och skolor har de verkligen fokuserat på att jobba mycket integrerat med alla ämnen men skapande verksamhet och svenska har haft en betydelsefull roll i de olika arbetena. Therese berättar att hon anser att skapande verksamhet och svenska är två ämnen som är väldigt tacksamma att integrera med varandra. Therese ger exempel på hur en lektion kan gå till och hon berättar alla barnen får säga var sitt ord, vilket de vill, som Therese sedan skriver upp på tavlan. Sedan ska barnen tillsammans med henne komma på en saga där alla orden ska finnas med. Therese berättar att detta brukar vara väldigt populärt, kreativiteten burkar flöda och det brukar bli fantastiska sagor av detta. Efter det får barnen själva bestämma hur de vill gå vidare, om de vill dramatisera sagan, måla och skriva sagan eller om de vill gestalt sagan på något annat sätt. Therese betonar att det är viktigt att barnen känner att deras åsikt är viktig och att det känns meningsfullt för barnen. Therese berättar att hon här utgår ifrån LTG-metoden (läsning på talets grund), hon anser att det är viktigt att berättelserna kommer från barnen. Men Therese påpekar ändå att hon inte är jättepåläst om själva metoden men att hon känner till grundtankarna och dem finner hon väldigt intressanta att jobba en del ifrån.

Therese berättar att eftersom hon är runt på olika förskolor och skolor ser arbetssätten olika ut på olika ställen men hon har ändå uppmärksammat att de flesta jobbar ganska medvetet med skapande verksamhet integrerat med svenska. Men det finns ju alltid undantag och kanske pedagoger som inte har kunskapen om varför det är viktigt med skapande verksamhet utan bara använder det för att det hör till förskolans aktiviteter. Therese berättar att hon tycker förskolans och skolans arbetssätt kring skapande verksamhet integrerat med svenska liknar varandra en hel del. De verksamheter Therese jobbat på har använt sig mycket utav just temaarbete men även försökt jobba medvetet med att få in skapande verksamhet i skolan och förskolan just för att ge barnen bra förutsättningar till att ta till sig kunskap med. Therese anser sig ha ett medvetet arbetssätt kring skapande verksamhet och svenska och försöker ta med de skapande ämnena i allt de gör för att barnen ska få nya sätt att ta till sig kunskap. Therese berättar att under hennes tidigare skoltid hade hon en väldigt inspirerande lärare som verkligen hade de skapande ämnena i fokus och hon anser att det är mycket tack vare hennes lärare som hon har fått en positiv syn på skapande verksamhet. Hon ser tillbaka på sin skoltid som mycket positiv och har många roliga minnen därifrån och det är så hon hoppas att barn som hon undervisar ska se tillbaka på sin skoltid. Men Therese påpekar att man aldrig blir fullärd och att man hela tiden behöver nya utmaningar och fortbildning även som pedagog.

Lek är något Therese anser är otroligt viktigt för barn i de tidigare åldrarna just för att det är i leken barnen får möjligheten att reflektera över olika saker. Therese ser leken som en skapande aktivitet i högsta grad och hon anser att barnen skapar och fantiserar när de är i leken.

Nackdelar med att jobba med skapande verksamhet integrerat i svenska har Therese lite svårt att se. Hon anser att det finns så mycket mer fördelar men om hon skulle nämna en nackdel är det nog tidsbristen. Ibland anser hon att det kan ta tid att komma igång och ibland är det många steg på vägen för att komma fram till resultatet men Therese tror ändå att man vinner på det i längden. Att lärandet bli mer bestående.

Therese berättar att mycket utav inspirationen hämtar hon från barnen. Hon säger att det är otroligt inspirerande att se hur barnen växer och hur barnen själva kommer med förslag till hur de kan gå tillväga för att komma fram till svaret. Therese nämner också sin inriktning skapande verksamhet under sin utbildning som otroligt inspirerande. Men hon finner också inspiration från litteratur, föreläsningar, olika tips från sidor på nätet och även från sin familj. Läroplanen är något Therese finner stort stöd i och hon anser också att man kan ta stöd av läroplanen när man diskuterar verksamheten med barnen, kollegor och även med föräldrar. Där kan man befästa varför man har gjort på ett visst sätt och vad man ville uppnå med det. Therese berättar att det ofta finns uppsatt olika citat från läroplanen på väggarna i de flesta verksamheter hon är verksam i.

Något teoretiskt förhållningssätt anser inte Therese att hon direkt utgår ifrån men hon säger ändå att de finns i bakhuvudet. Hon nämner det sociokulturella perspektivet på lärande eftersom hon ser gruppen och samspelet med andra människor som en otrolig tillgång. Therese nämner även Vygotskij och säger att hans syn på leken, fantasin och kreativiteten har inspirerat henne. Therese nämner också Reggio Emiliapedagogiken, vilket hon har läst en hel del om under sin skoltid men som har fallit lite i glömska. Detta är något hon gärna skulle vilja fördjupa sina kunskaper i och eventuellt ta efter vissa saker ifrån den typen av pedagogik.

Therese berättar vidare att miljön på verksamheten är otroligt viktig, miljön ska vara inbjudande för barnen. Barnen ska känna lust till att aktivt använda skapande verksamhet. Enligt Therese är en bra miljö en miljö där det finns mycket material framme så att barnen lätt ska kunna skapa när andan faller in. Hon tycker också att det är viktigt att miljön är en rik språkmiljö, vilket hon anser att man kan skapa med hjälp av ordbilder på lådor vilket visar både med bild och med text vad som finns i lådan. Detta tror Therese är något som utvecklar barnens läs- och skriftutveckling.

5.4 Sammanställning av intervju 4

Den fjärde pedagogen vi intervjuat är ”Elisabeth” som jobbar på en förskola i en landsbygdskommun i Västsverige. Åldrarna på avdelningen är blandade mellan ett till fyra år. Elisabeth har varit verksam som förskollärare i ca ett halvår sedan hon examinerades vid Borås högskola vt -08 men Elisabeth har även erfarenheter från förskolläraryrket genom sommarjobb år -06 samt år -07.

Elisabeth anser att innebörden av begreppet skapande verksamhet är otroligt bred. Det är inte bara musik, dans, drama, sagogestaltning och rytmik som hör till begreppet utan skapande verksamhet innefattar det mesta som barnen gör, alltifrån deras lek till att jobba med de geometriska formerna genom att t.ex. klippa och klistra. Elisabeth tycker att skapande verksamhet är mycket viktigt att jobba med inom förskoleverksamheten och understryker att det då är individen som är i fokus. Barnen får möjlighet att själva välja utifrån den nivå de befinner sig på. Arbets- och uttryckssätten är viktiga att variera för att barnen ska utvecklas. Elisabeth anser att de på förskolan använder sig en hel del av skapande verksamhet, framförallt genom lek. Hon är noga med att uttrycka att det viktigaste i skapandet är processen. Man ska inte behöva färdigställa en produkt som ett bevis för att man utfört något utan det är under processen som barnen lär och utvecklas. Ett barn kan lära sig otroligt mycket av att bygga och konstruera torn av klossar som sedan rivs för att ersättas med andra byggkonstruktioner. Elisabeth berättar att de för tillfället har ett pågående tema om lek på

förskolan. Detta innebär att pedagogerna aktivt finns med för att hjälpa till att stödja och utveckla barnens lekar genom att skaffa passande material till barnen och tillsammans med barnen komma fram till lösningar på problem som kan uppstå i lekar. Det kan handla om hur man t.ex. kan skapa en mikrovågsugn utav de material som finns att tillgå istället för att beställa en leksaksmikro. Detta utvecklar barnens fantasi och kreativitet något enormt. Vid något tillfälle har de varit på bibliotek och sett hur det går till på ett sådant och sedan försökt skapa en lek miljö som återspeglar vad de sett. I temat utgår pedagogerna från barnens intressen och vad de tycker är spännande att leka. Mycket utgår från vad barnen upplever i sin vardag och är med om på olika sätt. Leken blir en bearbetning av detta, berättar Elisabeth. Att de har just tema lek innebär att de låter barnen leka färdigt och inte avbryta då de ser att barnen leker som bäst, vilket medför att de inte har några samlingar på regelbundna tider. Elisabeth berättar att de hittar många bra tillfällen att ha samlingar, sjunga och rimma och leka med ord. Detta kan t.ex. ske utomhus istället eller när de känner att andan faller på.

Det svenska tal, läs- och skriftspråket anser Elisabeth har stor del i verksamheten. Hon påpekar att de på förskolan inte har undervisning i ämnet svenska i skolans bemärkelse på så vis att de har en speciell tid avsatt för att jobba med just svenska, utan att språket kommer in ändå automatiskt. Elisabeth tycker att barnen så tidigt som möjligt bör få övning i att använda ett verbalt språk så att de kan uttrycka sina känslor i ord och inte bara i handling. På det viset tror Elisabeth att det faller sig naturligare för barnen att i större grad diskutera kring meningsskiljaktigheter än att slåss då problem uppstår. Pedagogerna på förskolan är noga med hur de använder språket och att det används så korrekt som möjligt för att vara goda förebilder för barnens lärande. Eftersom språket finns med hela tiden anser Elisabeth att de integrerar skapande verksamhet med svenskan. Pedagogerna jobbar mycket med förklaringar till det de gör och sätter hela tiden ord på hur de handlar. Detta för att i största möjliga mån ge barnen ett rikt ordförråd och ledning i hur man använder språket. Att barnen får övning i det svenska språket hela tiden då de leker sker ju av sig självt genom att de måste använda det för att kommunicera med varandra.

Vid något tillfälle har det hänt att de använt sig av LTG-metoden tillsammans med barnen. Det skedde på barnens initiativ då några av barnen ville göra en bok. Elisabeth uppmanade då barnen att de fick rita vad de ville och berätta för henne vad som hände på bilden. Tillsammans med de andra pedagogerna sammanställde de sedan barnens teckningar och händelserna på bilderna till en saga. Elisabeth är noga med att påpeka att ingen rättelse förekom. Det kan förstöra barnens glädje och inspiration till fortsatt arbete.

Elisabeth känner sig på det hela taget nöjd med hur deras arbetssätt med svenskan på förskolan ser ut men säger att det alltid finns saker att utveckla. Hon nämner att de inte jobbar så mycket med läsning och skrift utan att det mest är det talade språket som är i fokus. Detta förklarar hon med att barnen inte visar så stort intresse för bokstäver och att skriva men märker hon att intresse finns så uppmuntrar hon det givetvis. Hon understryker att barnen faktiskt är ganska små och man kan då inte kräva att de ska lära sig att läsa och skriva om de inte finner detta roligt. Något som är till stor fördel med att jobba med svenska och skapande verksamhet integrerat är att det går hand i hand. Det ena motverkar inte det andra. Några nackdelar med att jobba integrerat ser inte Elisabeth. Hon tycker att det känns onaturligt att dela upp ämnena var för sig som det ofta blir i skolan. Man behöver lära sig i ett sammanhang och se helheten i lärandet, tycker Elisabeth. Hon kan dock tycka att det kan bli lite besvärligt med barnens olika åldrar. Det medför att allt inte kan finnas framme lika lättillgängligt för barnen som hon skulle vilja av säkerhetsskäl för de minsta. Miljön i övrigt är på förskolan sådan att de jobbar en del med teckenstöd. Det sitter därför tecken lite varstans uppsatta så att

barnen ska kunna lära sig hur man säger vissa ord med hjälp av händerna. Det finns även vanliga bilder på en del ställen som gör att barnen lättare kan veta var saker hör hemma och ska ligga. Elisabeth tycker dock inte att det ska vara för rörigt på en förskola med bilder högt och lågt och överallt. Då blir det lätt lite för oroligt i rummet anser hon.

Nackdelar med deras arbetssätt tycker Elisabeth är att de går miste om en del skapande ämnen som drama och musik men upplever att de så går in för sitt tema om lek att tiden inte riktigt räcker till för allt de skulle vilja. Man måste prioritera och för tillfället krävs i barngruppen att de jobbar på sättet som de gör eftersom gruppen inte fungerar helt och hållet. I leken övar barnen sitt samspel något otroligt och de övas även i att fungera i nya gruppkonstellationer, så för tillfället är Elisabeth nöjd med hur de jobbar och inspirationen kommer till stor del från barnen men även från varandra i arbetslaget. Inspiration kommer även från olika skrifter och genom kompetensutbildning. Elisabeth som nyligen börjat på förskolan känner att hon lite grand har ”glidit in” i ett arbetssätt som redan fungerar bra och hon trivs mycket bra med det nuvarande arbetssättet.

De dokumenterar mycket med foton som de sätter upp på väggarna. Ibland med en förklarande text till och ibland utan text när bilden talar för sig själv. De använder sig även av ”Min bok” där barnen sätter in sina alster och det de skapar. I boken finns även handavtryck och barnets längd då de har mätt sig. Kort och gott allt möjligt sätts in i boken. I hallen finns dokumentation som föräldrarna lätt kan ta del av och även barnen. Att läroplanerna finns tycker Elisabeth är bra som stöd. Det är dock inget som de dagligen tittar i och läser men det finns ändå i bakhuvudet. Vid kvalitetsredovisningar kollar de att de har uppnått vad som ska uppnås. Pedagogerna utgår så mycket som möjligt ifrån läroplanen men tycker det är lite svårt att få med allting då den är väldigt bred. Man får ta lite i taget anser Elisabeth. Något teoretiskt förhållningssätt följer de inte uttalat på förskolan men Elisabeth anser att det sociokulturella perspektivet inte går att komma ifrån eftersom det sociala styr allt vi gör. De utgår nog lite från en kombination av alla teorier tror Elisabeth, utan att det är uttalat på förskolan.

6. Slutdiskussion

Efter att ha tagit del av litteratur och tidigare forskning om skapande verksamhet och svenska samt deltagit i de fyra kvalitativa intervjuerna om detsamma ska vi nu fläta samman vad vi kommit fram till.

6.1 Skapande verksamhet

Från Vygotskijs tankar om lekens betydelse för bearbetning av barnens intryck från vardagliga händelser, ser vi likheter med alla pedagoger som deltagit i våra intervjuers tankar om att leken är en sorts skapande verksamhet. Vygotskij hävdar att barnens lekar återspeglar det som händer i vuxenvärlden. (Vygotskij 2003) Utifrån vår undersökning kan vi dra slutsatsen att detta är något som samtliga pedagoger i intervjuerna tar fasta på i sina verksamheter. Barbro tycker att lek är viktigt därför att det är då barnen får möjlighet att bearbeta det de är med om i vardagen, något som även Therese och Elisabeth beskriver i sina intervjuer. Efter genomförda intervjuer, tidigare erfarenheter samt bearbetning av litteratur är vi av den åsikten att leken bör ha en stor plats i förskolan såväl som i skolan. Detta anser vi eftersom vi lever i ett samhälle där vi hela tiden kommer i kontakt med olika intryck från alla möjliga håll och kraven på oss som individer hela tiden bygger på att vi ska hinna så mycket

som möjligt på så lite tid som möjligt är stor. Hur ska barnen kunna bearbeta alla dessa intryck, om inte i leken? Där kan de återskapa sina upplevelser som innefattar allt från matlagning till sjukhusbesök. Litteraturen vi har stött på tar gång på gång upp hur viktigt det är att pedagogerna har ett medvetet förhållningssätt för att uppmuntra lek som relaterar till upplevda händelser. (Moyles 2003:113-115) I litteraturdelen beskriver vi Gardners teori om människors olika intelligenser, nämligen språket, sången och musiken, rörelsen, slutledningar och erfarenheter från experimentellforskande, umgänge med andra, tydning och strukturering av omgivningen samt genom att skapa och tolka två- och tredimensionella bilder. Efter att vi analyserat Barbros intervju har vi kommit fram till att hon berör nästan samtliga av dessa intelligenser då hon motiverar varför det svenska tal- läs- och skriftspråket är viktigt att behärska. Hon benämner att det är viktigt därför att barnens sociala kunskaper (umgänge med andra) utvecklas, för att barnen ska kunna uttrycka sig (språket) och för att samspelet i leken ska kunna fungera, både verbalt och på andra sätt (språk, sång och musik, rörelse, skapa och tolka bilder). (Granberg 2004:24-25) Även i intervjun med Maria kan man uttyda liknande tankar då hon anser att det är viktigt att låta barnen få uppleva med alla sina sinnen i lärandet.

Björk och Liberg belyser vikten av att låta alla sinnen jobba aktivt därför att de tror att resultatet blir ett djupare lärande. (Björk, Liberg 1999:95-97) Trots att vår undersökning inte är generaliserbar kan vi ändå utifrån våra fyra intervjuer ändå se att samtliga delar samma uppfattning om vikten av att släppa in alla sinnen i förskolan och skolans verksamhet. Elisabeth berättar om att arbets- och uttryckssätten är viktiga att variera för att barnen ska kunna utvecklas. Therese anser att de olika skapande aktiviteterna bör finnas med i förskoleverksamheten såväl som i skolverksamheten för att barnen ska hitta uttryckssätt som de känner sig bekväma med och tycker är roliga. Hon berättar att hon blev oerhört inspirerad till att jobba på ett sätt som främjar de olika uttryckssätten då hon läste inriktningen skapande verksamhet under sin utbildning och för oss är detta en självklarhet, speciellt då även vi gått inriktningen skapande verksamhet samt specialiseringen om skriftspråklärande för de tidigare åldrarna där vi hela tiden återkom till hur viktigt det är att ge barnen möjlighet att lära genom sina sinnen eftersom alla individer bättre minns det vi själva upplevt. Vi tror därför i enlighet med vad Björk och Liberg säger att det är positivt för allas lärande. (Björk, Liberg 1999) Enligt våra personliga erfarenheter från när vi själva gick i skolan så är det mesta vi minns från den tiden det vi själva fick prova på att göra och uppleva till skillnad från det vi endast fick läsa oss till. Större delen av det vi stillasittande läste om eller fick föreläsningar om har fallit bort i glömska. Hade vi däremot fått använda oss av alla de sinnen och egenskaper vi faktiskt har så tror vi att undervisningen skulle ha gett oss mer.

6.2 Drama, musik, rytmik och bild

Av de olika skapandeformerna vi presenterat i litteraturdelen så är drama något som förekommer i tre av verksamheterna vi besökt men framför allt i förskoleklassen hos Maria. Bland de positiva egenskaperna med att använda drama som verktyg för pedagogiska aktiviteter tycker Maria är att självförtroendet stärks och att barnen lär sig att stå inför en grupp. Det är även något som tas upp som positivt i Lindös bok *Det gränslösa språkrummet*. Lindö tar också upp att genom drama kan man på ett effektivt sätt öka förståelsen för hur man själv och andra individer kan känna sig. (Lindö, 2002) Att Maria använder sig av sagan om ”Bockarna Bruse” tror vi är idealiskt i syftet att jobba med förståelse för andra individer eftersom det finns flera olika karaktärer i sagan som gestaltar olika sinnesstämningar. På det viset får barnen prova på hur det kan kännas att vara i underläge och att vara liten och utsatt som den lilla bocken Bruse mot det farliga trollet. Man kan även prova på hur det känns att vara stor och stark som största bocken Bruse. Detta tror vi inte bara stärker barnens

självförtroende utan även utvecklar hela barnens personlighet. Att jobba med och gestalta sagor är ett sätt där vi tydligt ser en integrering mellan skapande ämnen och svenska. Språket har en självklar del i sagans värld, där man kan leka med orden och innebörden av en text vilket vi tror ökar förståelsen för en text avsevärt. Barbro, Maria och Therese påpekar att detta sätt att göra språket levande är ett väldigt bra sätt att jobba med svenska. På förskolan Elisabeth jobbar på förekommer även där sagor men inte för tillfället i gestaltande form. Elisabeth tycker dock att sagor är ett bra redskap att använda vid tal- läs- och skriftinläring.

Vad gäller musik och rytmik som pedagogiskt hjälpmedel så är det något som förekommer flitigt i förskolan Barbro är verksam i. Där har de ofta sångstunder där barnen får prova på olika instrument. Det förekommer även musik i avslappningsyfte samt att barnen själva sätter på musik i den fria leken då de både sjunger, dansar och mimar. I samlingarna förekommer också rytmiska inslag som att klappa stavelser i sina namn. I stycket om musik säger Uddholm bland annat att det viktiga är att man får uppleva saker för att sedan få uttrycka det eftersom innebörden då förtydligas.(Uddholm, 2003:52) Barbro uttrycker en åsikt om att musik och skapande verksamhet i stort gör att barnen upptäcker nya möjligheter samt att glädjen och fantasin utvecklas. Även Therese berättar om användandet av musik på de förskolor och skolor hon varit verksam i som påminner en del om hur de arbetar på Barbros förskola. Maria och Elisabeth uttalar en önskan om att vilja jobba lite mer med musik än vad de i dagsläget gör men anser att tiden inte räcker till för att hinna med allt. Det vi uppfattar efter att ha intervjuat samtliga pedagoger är att alla faktiskt jobbar en hel del med musik trots att två av pedagogerna inte anser sig göra det. Även sång är en stor del i vad musik handlar om. Då vi nämner ordet musik i våra intervjuer upplever vi att pedagogerna genast börjar tänka på musik i avancerade banor med instrumentutövande och höga krav på sig själva. Vi tror att de själva inte upplever sina vanligt förekommande sångsamlingar som musik, vilket vi i allra högsta grad anser är musik.

Några av de fördelar bildskapande ger, enligt Hjort m.fl. är att barnen kan tränas i att iaktta och reflektera, barns språkliga, emotionella och sociala kunskaper utvecklas. Dessutom kan man utläsa mycket om hur barnen mår och vad deras tankar upptas av. (Hjort m.fl. 2002:62-67) Det är även bildskapande vi uppfattat som den vanligast förekommande skapandeformen överlag. Våra analyser bygger på erfarenheter från våra olika VFU-placeringar under utbildningens gång där bildskapandet har haft ett stort utrymme på samtliga sammanlagt fem förskolor och skolor. Vi kan även konstatera att bildskapandet tar väldigt stor plats i Marias, Barbros, Thereses och Elisabeths verksamhet. Varför bildskapandet ofta tar större plats än andra sorters skapande har vi inget bra svar på men genom tidigare erfarenheter samt intervjuerna tror vi att det bland annat kan bero på att det uppfattas som den ”lättaste” skapandeformen att utföra. Det krävs inte särskilt mycket utav pedagogerna utan det är bara att dela ut papper och penna och låta barnen måla lite. Många pedagoger kan nog känna att för att musicera krävs att man ska ha både sångröst och instrumental talang (vilket inte alls behövs!), för att dramatisera krävs skådespelartalang (inte heller det är nödvändigt) och för att använda sig av rytmik krävs kunskap om detta (rytmik är inte så komplicerat som det kan uppfattas som). Framför allt tror vi att eftersom bildskapandet har haft en sådan stor plats i förskola och skola sedan tidigare så tror vi att detta fortfarande hänger kvar. Skillnaden från förr och nu tror vi dock är att man använder bildskapandet på ett mer medvetet sätt för att uppnå ett större lärande istället för att använda det som tidsfördriv. Dessa analyser bygger vi på dels våra intervjuer och tidigare upplevd verksamhetsförlagd utbildning.

Angående skillnader mellan då Barbro började arbeta inom förskoleverksamheten och nu tror Barbro att medvetenheten om skapande verksamhet och dess betydelse har ökat. Hon är alltså

av den uppfattningen att skapandet används i ungefär lika stor utsträckning men att det nuförtiden används med ett tydligare syfte för barns lärande. Maria däremot har dock svårare att uttala sig om skapandets utveckling inom skolväsendet eftersom hon endast varit verksam i skolan sedan 2002 men tror att integrering av skapande verksamhet med andra ämnen blivit allt vanligare än vad det varit. Då Therese och Elisabeth är så pass nyexaminerade så kan de inte uttala sig om några skillnader från förr och nu.

6.3 Pedagogernas arbete med svenska

Vi vill belysa Libergs tankar kring barns läs- och skriftlärande och hur viktigt det är att olika språkliga verksamheter anpassas till varje enskilt barns förutsättningar. Barn tar till sig olika inlärningssätt olika bra och en del inlärningssätt passar bättre respektive sämre till olika barn. Det är mycket viktigt att utgå från barnen när man jobbar med det svenska tal-, läs- och skriftspråket genom att använda texter från barnens värld och omgivning. (Liberg, 2006:147-152) Något som alla fyra pedagoger uttalar sig om i intervjuerna är att ämnet svenska är oerhört viktigt. Det är grunden till allt och en inkörspport till andra ämnen. Därför är svenska och att jobba med språket något som ligger dem alla varmt om hjärtat. Barbro anser att det är lätt att integrera svenska med skapande verksamhet och ger som exempel att genom att bygga med klossar är ett ypperligt tillfälle att träna på de olika lägesorden som framför, bakom, emellan, ovanför o.s.v. Då man målar och ritar med barnen kan de olika färgerna diskuteras på ett sätt som har ett naturligt sammanhang. Detta är ett par av de exempel som Barbro angav i intervjun. Hon påpekar att möjligheterna är oändliga. Maria som efter sin påbyggnadskurs i svenska fick en rejäl nytändning i ämnet jobbar på flera olika sätt med integrering av skapande verksamhet och svenska. Den senaste tiden har hon jobbat med bokstäverna i alfabetet och gjort varje bokstav till en figur, t.ex. Tallen Tage och Pelle Polis. Brevväxling mellan olika figurer och barnen förekommer titt som tätt. Hon tycker det är viktigt att man leker in lärandet. Här ser vi likheter med vad som står i Längsjö och Nilssons bok, *Att möta och erövra skriftspråket*, där de diskuterar om att barn på ett lustfyllt sätt bör få möta läs- och skriftspråket på ett lustfyllt sätt genom leken utan att någon rättar. (Längsjö, Nilsson 2005:74)

Något annat som vi nämner ur Libergs bok i litteraturdelen är att språket bör synliggöras i meningsfulla sammanhang med hjälp av olika uttrycksformer. (Liberg, 2006:151) Detta är något som både Maria och Barbro tar fasta på genom brevskrivningen och samtalen om färger och lägesord i naturliga situationer samt Elisabeths initiativ till sagoboken enligt LTG-metoden som även Therese tar fasta på tillsammans med barnen. I ovanstående exempel tycker vi att pedagogerna lyckas skapa en exemplarisk integrering av skapande verksamhet med det svenska språket på ett lustfyllt sätt. Vi uppmärksammar att det vi läst in oss på i litteraturen återspeglas i verksamheterna, vilket vi finner positivt. Under vår utbildnings gång har vi kommit i kontakt med LTG-metoden vid flera tillfällen och fördelarna med användandet av den. Något vi uppmärksammar i våra intervjuer är att de två pedagoger som medvetet vid vissa tillfällen jobbat med denna metod är de två pedagoger som nyligen tagit sin lärarexamen. De två pedagoger som har varit verksamma under många år har inte använt detta arbetssätt trots att metoden inte är ny. I litteraturen berättar vi om att LTG-metoden fick stor genomslagskraft redan på 80-talet. Även i denna metod är det viktigt att utgå från barnen och deras olika förutsättningar. (Lindö, 2002:36-41) Vi tycker därför att det förefaller lite märkligt att denna metod, som vi finner väl anpassad och inspirerande för barnen, inte verkar ha uppmärksammats hos dessa två pedagoger som har stor erfarenhet och ett stort engagemang för både svenska och skapande verksamhet. Vad orsaken till det kan vara kan vi inte fastslå men tänkbara orsaker kan vara att metoden trots allt inte fick en tillräckligt stor

genomslagskraft för att hållas vid liv eller så kanske det beror på att just dessa två pedagoger inte har uppmärksammat metoden.

6.4 Läroplanerna

Hur är det då med läroplanerna? Är de skrivna på ett sätt som främjar integreringen av skapande verksamhet med vårt svenska tal-, läs- och skriftspråk? I Lpo94 finner vi textraden: ”Eleverna skall få uppleva olika uttryck för kunskap”, ”Drama, rytmik, dans, musicerande och skapande i bild, text och form skall vara inslag i skolans verksamhet” och i Lpfö98 står: ”Att skapa och kommunicera med hjälp av olika uttrycksformer såsom bild, sång och musik, drama, rytmik, dans och rörelse liksom med hjälp av tal och skriftspråk, utgör både innehåll och metod i förskolans strävan att främja barns utveckling och lärande”. Dessa finner vi som tydliga beskrivningar av hur verksamheterna bör arbeta. När det så tydligt framgår i de båda läroplanerna att skapande verksamheter är något man ska använda sig av så tror och hoppas vi att detta är något som efterföljs. Pramling Samuelsson och Sheridan beskriver att förskolläraernas uppdrag är att utgå från barnens perspektiv för att främja deras lärande. Barnen ska i förskolan få en motivation och ett intresse av att lära. I lärandesituationerna är det bra att ha med sig de 4 f:en som står beskrivna i Lpo94, nämligen fakta, förståelse, färdighet och förtrogenhetskunskap. (Pramling Samuelsson, Sheridan, 1999:51-56) Vi är alltså av den uppfattningen att läroplanerna är skrivna på ett sätt som positivt talar för integrering av skapande verksamhet med svenska. Samtliga pedagoger i intervjuerna anser att läroplanen fungerar som stort stöd för deras arbete på förskolan. Barbro, Maria och Therese använder läroplanen flitigt för att synliggöra barnens lärande både för föräldrar och barn i sin dokumentation. Maria bjuder in barnen i diskussioner kring läroplanen då de tillsammans försöker komma fram till bästa sätt för att tillägna sig ny kunskap i enlighet med vad som står. När Maria berättar om sitt sätt att använda läroplanen tillsammans med barnen blir vi både imponerade och inspirerade. Vi tror att det stärker barnen när de själva får vara delaktiga i hur de ska bli undervisade. Något mer som vi betraktar som positivt är pedagogernas sätt att dokumentera. Vi upplever att de uppfyller de mål som vi skrivit om i litteraturdelen.

6.5 Nackdelar

Att finna några nackdelar med arbetssättet vi undersöker är svårt. I samtliga intervjuer fick pedagogerna tänka till ordentligt för att finna något negativt. Vi fick fram fyra olika faktorer som kan tolkas som negativa. Dessa faktorer är: tidsbrist, för stora barngrupper, åldersintegrerade barngrupper samt ointresse för skapande verksamhet. Maria, Therese och Elisabeth anser att tiden kan vara ett problem då skapande aktiviteter oftast kräver mer tid än att öppna skrivboken och börja jobba. Enligt Maria kräver skapande aktiviteter att barnen ska få frihet till att själva tänka ut vad de vill göra innan de börjar skapa och detta kan bli stressigt för barnen på ett arbetspass som är 40 minuter långt.

Vi kan förstå hur man kan se detta som ett problem men tror ändå att man i längden vinner på att använda de skapande aktiviteterna framför ett stillasittande arbetssätt eftersom vi anser att det finns belegg för att lärandet starkare befästs då det upplevs genom alla våra sinnen. Detta är även något som Therese nämner i sin intervju. Trots att skapande aktiviteter kan ta dubbelt så lång tid som att arbeta stillasittande med läs- och skrivböcker så menar vi i slutänden att lärandet i skapande aktiviteter har en större meningsfullhet för barnen då lärandet får ett större sammanhang.

Den andra negativa faktorn anser Maria är barngruppens storlek. Genom för stora grupper är det lätt hänt att man ”tappar” vissa barn som behöver vägledning. Detta påpekar Maria dock som ett problem för vilket arbetssätt man än jobbar med, inte bara skapande verksamhet.

Den tredje negativa faktorn nämnde Barbro och Elisabeth, nämligen åldersintegrerade barngrupper. De tar upp det som ett problem eftersom de menar att de på avdelningen inte kan ha framme så mycket material som de skulle vilja eftersom det kan utgöra en risk för de små barnen. Dock så anser vi att skapande verksamheter lite för lätt förknippas med materiella ting. Skapande kan ju vara så mycket mer som det vi nämner i litteraturen, d.v.s sång och musik, rytmik och rörelse (dans) samt drama. Dessa aktiviteter behöver inte nödvändigtvis materiella hjälpmedel utan kan mycket väl och med fördel utövas ändå eftersom fantasin och kreativiteten får arbeta lite extra.

En sak som vi trots allt positivt om skapande verksamhet reagerat på är att litteraturen vi har kommit i kontakt med både under utbildningens gång samt under detta arbete sällan eller aldrig nämner dessa faktorer eller några problem över huvud taget. Då man läser litteratur om användandet av skapande verksamhet så framstår arbetssätten som ett idealiskt sätt att arbeta utan några hinder. Vi tycker att det är lite märkligt att problemen inte diskuteras mer i litteraturen. Under utbildningens gång har vi vid ett flertal tillfällen pratat om existerande problem under seminarium men vi har även haft diskussion om detta tillsammans med våra lokala lärarutbildare samt att problemen uppkommit i intervjuerna i vårt arbete. Detta tycker vi är ett tecken på att vissa hinder faktiskt existerar ute i verksamheterna kring användandet av skapande verksamhet och det blir till en svaghet när det inte omnämns i litteraturen.

Den fjärde och sista faktorn som Maria anger som ett problem är de barn som inte finner någon glädje i dessa arbetssätt. Detta tycker Maria bara är ett problem om barngrupperna är för stora. Det är då svårt att hinna med att fånga upp dem som saknar intresse för att vägleda och försöka engagera dem i sitt arbete. Vi anser att trots att det finns barn som inte finner någon tillfredsställelse i detta arbetssätt så är det ändå viktigt att alla barn får prova på och ges möjlighet till flera olika uttrycksätt. Goda såväl som dåliga erfarenheter är en källa till kunskap anser vi.

6.6 Teoretiska förhållningssätt

Något vi finner intressant utifrån resultatet av intervjuerna är att arbetssätten i alla fyra verksamheter är relativt likartade. Vi har i vår litteraturred givit en beskrivning av hur pedagogiken i Reggio Emilia bedrivs med mycket skapande verksamhet i integrering med andra ämnen och vikten av att lärandet sker i ett meningsfullt sammanhang men bara den ena av verksamheterna i våra intervjuer är inspirerade av Reggio Emiliapedagogiken och jobbar medvetet för att ta efter vissa delar. Trots att tre av pedagogerna inte är särskilt insatta i denna pedagogik så beskriver de sina verksamheter på så vis att de visar stora likheter i jämförelse med arbetssätten i Reggio Emilia. Likheterna består i att skapandet på olika sätt är i fokus och att lärandet ska ske i ett meningsfullt sammanhang. Barbro som har varit på studiebesök i Reggio Emilia finner stor inspiration i hur de arbetar där. Det vi med detta vill lyfta fram är att trots att influenser och inspirationer om att integrera skapande verksamheter i andra ämnen, såsom svenska, kommer från olika håll så är ändå grundtankarna om varför det är bra väldigt lika.

En annan sak vi uppmärksammar är frågan vi ställer om huruvida de förhåller sig till några teoretiska perspektiv. Både Barbro och Maria upplever frågan som svår och känner inte att det

är något de kan uttala sig om. Vi anser dock att efter att ha intervjuat pedagogerna och besökt de båda verksamheterna så kan vi konstatera att deras arbetssätt grundar sig i det sociokulturella perspektivet om lärande. Några gemensamma drag vi kan se i verksamheterna som understryker detta är sättet de utgår ifrån gruppen och att pedagogerna ser en styrka i att barnen kan lära av varandra. Vi upplever utifrån vad vi iakttagit under intervjuerna och tidigare VFU-perioder att diskussioner kring de olika teoretiska inlärningsteorierna endast förekommer under utbildningens gång men att väl ute i verksamheten så faller dessa i glömska. Therese och Elisabeth, som nyss avslutat sin lärarutbildning, har de olika teorierna färskt i minnet men upplever ändå inte att det är något som de influeras av och diskuterar kring. Barbro och Maria har lite svårt att relatera verksamheten till de olika teoretikerna och vad de står för men vi kan trots det se att vissa teorier ändå omedvetet efterföljs, i dessa fall teorin om det sociokulturella perspektivet.

6.7 Lek

Som vi tar upp i inledningen så ser man att flera olika teoretiker som Platon, Sokrates, Comenius, Rousseau, Goethe, Schiller, Fröbel och Vygotskij ansåg att lek och skapande var viktiga för barns utveckling, varav Platons syn på lärandet uppstod redan för tvåtusen år sedan. (Granberg 2001:46-47) Trots detta är våra uppfattningar om skapande verksamhet i förskola och skola att det inte är förrän på senare delen av 1900-talet som pedagogerna använder detta på ett medvetet sätt med barnen. Vad det beror på vet vi inte. Det är förmodligen flera faktorer som spelar in men vad vi kan komma fram till i detta arbete är i alla fall att vi delar samma uppfattningar med samtliga pedagoger som deltagit i intervjuerna.

När vi analyserat intervjun med Elisabeth så ser vi likheter med hur de på hennes förskola har samma tankar som Lindqvist skriver om angående skapandet av lekmiljöer. Elisabeth berättar om hur de utgår ifrån barnens intresse och skapar tillsammans med barnen passande lekmiljöer. Detta anser Lindqvist att man som pedagog gör för att bibehålla och utveckla barnens intresse för leken. (Lindqvist, 2002:53) Detta anser vi att man kan kalla styrd lek, en lek där pedagogerna försöker vägleda barnen i deras eget lärande. Frasen ”styrd lek” kan kanske uppfattas som negativ men vår uppfattning är att om det sker på rätt sätt som i Elisabeths exempel så är det ett fantastiskt pedagogiskt arbetssätt. I såkallad ”fri lek” där barnen ska få leka fritt utan pedagogers inblandning är det lätt att man missar lärandetillfällen. Med detta menar vi inte att ”fri lek” är något negativt, barn behöver även detta men mycket talar för att pedagoger bör finnas nära till hands, anser vi.

6.8 Fysisk och social miljö

Miljön, enligt vad vi skrivit i litteraturdelen, bör inspirera barn till att utforska och inbjuda till skapande. Den bör också väcka ett intresse för tal- läs- och skriftspråket samt spegla vad verksamheten jobbar med. Samtliga pedagoger i intervjuerna är av den åsikten att barnen fritt ska kunna plocka fram material att skapa med. Ordbilder är vanligt förekommande på förskolorna och skolorna ifråga och även att barnen alster visas upp på ett sätt som återspeglar det verksamheterna jobbar med vilket även fungerar som en sorts dokumentation. Miljön består dock inte bara av det fysiska i omgivningen utan även av den sociala miljön. Med den sociala miljön menar vi hur barn och vuxna samverkar med varandra och hur arbetsklimatet i verksamheterna fungerar. Det är speciellt något som Maria och Elisabeth jobbar med. Elisabeth påpekar i intervjun att det är viktigt att språket och kommunikationen är väl fungerande så att man i ord kan uttrycka hur man känner sig och på det viset undvika fysiskt

bråk. Maria berättar om hur de jobbar med GRETA (Gemenskap, Respekt, Empati, Trygghet och Ansvar) och med detta arbetssätt försöker de skapa en harmonisk social miljö. Vi finner det betryggande att den sociala miljön verkar uppfattas som så viktig eftersom vi tror att det individuella välbefinnandet är grunden för ett berikat och bestående lärande.

6.9 Återkoppling

Med detta arbete har vi försökt att ge en grund i vad skapande verksamhet och det svenska tal- läs- och skriftspråket innebär enligt vår valda litteratur. Vi har även försökt att visa goda exempel på hur man fördelaktigt kan jobba med skapande verksamhet integrerat med svenska inom förskola och skola och vi anser oss ha fått svar på de frågor vi ställde oss i början av arbetet. Så som det beskrivs i litteraturdelen hur en pedagog bör vara, d.v.s. inspirerande, kunniga, engagerade och delaktiga i barnens utveckling m.m., så har vi upplevt att de pedagoger vi intervjuat är. Efter att ha intervjuat våra blivande kollegor känner vi oss inspirerade av deras arbetssätt. Vi finner det glädjande och upplyftande att ha fått träffa sådana eldsjälar som verkligen brinner för det de gör och visar ett stort engagemang för att på bästa sätt finna vägar för att utveckla barnen och dess lärande i en trygg, inspirerande och lustfylld miljö.

7. Referenslista

- Björk Maj, Liberg Carolin (1999). *Vägar in i skriftspråket- tillsammans och på egen hand*. Stockholm: Natur och kultur.
- Björkvold Jon- Roar (2005). *Den musiska människan*. Malmö: RUNA
- Dysthe Olga (2003). *Dialog, samspel och lärande*. Lund: Studentlitteratur.
- Eriksen Hagtvvet (2004). *Språkstimulering Del 1: Tal och skrift i förskoleålder*. Stockholm: Natur och kultur.
- Fagius Gunnel (2007). *Barn och sång - om rösten, sångerna och vägen dit*. Lund: Studentlitteratur
- Granberg Ann (2001). *Småbarns bild- & formskapande- Lek med former färger och linjer*. Stockholm: Liber
- Granberg Ann (1999). *Småbarns metodik – Omsorg, lek och ramsor*. Stockholm: Liber
- Grindberg Tora, Lango Jagtöien Greta (2000). *Barn i rörelse*. Lund: Studentlitteratur
- Hjort Madeleine, Unander-Scharin Åsa, Wiklund Christer, Åkman Lennart (2002). *Kilskrift – Om konstarter och matematik i lärandet*. Stockholm: Carlsson Bokförlag
- Johansson Bo, Svedner Per Olov (2001). *Examensarbete i lärarutbildningen. Undersökningsmetoder och språklig utformning*. Uppsala: Kunskapsförlaget
- Johansson Eva, Pramling Samuelsson Ingrid (2006). *Lek och läroplan- Möten mellan barn lärare i förskola och skola*. Göteborgs universitet
- Liberg Caroline (2006). *Hur barn lär sig läsa och skriva*. Lund: Studentlitteratur.
- Lindqvist Gunilla (2002). *Lek i skola*. Lund: Studentlitteratur.
- Lindö Rigmor (2002). *Det gränslösa språkrummet – Om barns tal- och skriftspråk i didaktiskt perspektiv*. Lund: Studentlitteratur.
- Längsjö Eva, Nilsson Ingegärd (2005). *Att möta och erövra skriftspråket*. Lund: Studentlitteratur.
- Moyles Janet R (2003). *Släpp in leken i skolan*. Stockholm: RUNA.
- Pramling Ingrid, Asplund Carlsson Maj, Klerfelt Anna (1993). *Lära av sagan*. Lund: Studentlitteratur
- Pramling Samuelsson, Sheridan Sonja (1999). *Lärandes grogrund*. Lund: Studentlitteratur.

Stukát Staffan (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur

Vygotskij Lev S (2003). *Fantasi och kreativitet i barndomen*.

Uddholm Mats (2003). *Pedagogen och den musiska människan – En bok om musik i vardagsarbetet*. Mölndal: Lutfisken.

Utbildningsdepartementet (1998). *Läroplanen för förskolan/Lpfö98*. Västerås:Skolverket

Utbildningsdepartementet (1998). *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet – Lpo 94*. Västerås:Skolverket

Intervjuer

”Barbro” (Genomförd 2008-05-07)

”Maria” (Genomförd 2008-05-12)

”Therese” (Genomförd 2008-05-17)

”Elisabeth” (Genomförd 2008-05-19)

8. Bilaga 1

8.1 Intervjufrågor

1. Hur länge har du varit verksam inom förskolan?
2. Var och när utbildade du dig till förskollärare/lärare?
3. Vad innebär skapande verksamhet för dig?
4. Tycker du att det är viktigt att jobba med skapande ämnen?
5. Tycker du att det är viktigt med ämnet svenska? Motivera!
6. Använder ni er mycket i undervisningen av skapande verksamhet?
7. På vilket sätt?
8. Använder ni skapande verksamhet integrerat med andra ämnen t.ex.. Svenska?
9. Hur?
10. Använder ni er av LTG-metoden? (Läsning på talets grund)
11. Är du nöjd med hur ni jobbar med ämnet svenska eller skulle du vilja göra på något annat sätt, i så fall hur?
12. Vad ser du för för- och nackdelar med ert nuvarande arbetsätt?
13. Vad ser du för för- och nackdelar med att jobba med skapande verksamhet integrerat med svenskan?
14. Var finner ni inspiration till ert arbete?
15. Hur förhåller ni er till läroplanerna Lpfö98 och Lpo94 kring det som står om skapande verksamhet och svenska?
16. Utgår ni från något speciellt teoretiskt förhållningssätt?